

**JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ
V BRNĚ**

Hudební fakulta

Katedra varhanní a historické interpretace

Historický zpěv

**Loutna česká Adama Václava Michny
z Otradovic**

Diplomová práce

Autor práce: BcA. Jiří Kukal

Vedoucí práce: Mgr. Jana Michálková Slimáčková, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Irena Troupová

Brno 2020

Bibliografický záznam

KUKAL, Jiří. *Loutna česká Adama Václava Michny z Otradovic [The Czech Lute by Adam Václav Michna of Otradovice]*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Hudební fakulta, Katedra varhanní a historické interpretace, 2020. 52 s. Mgr. Jana Michálková Slimáčková, Ph.D.

Anotace

Diplomová práce *Loutna česká Adama Václava Michny z Otradovic* pojednává o Michnově písňové sbírce *Loutna česká* z roku 1653. Práce představuje Michnův život a práci v kontextu jeho nejslavnějšího díla. Práce přibližuje Adama Václava Michnu nejen jako skvělého skladatele, ale také velkého básníka.

Annotation

Diploma thesis *The Czech Lute by Adam Michna from Otradovice* deals with Michna's songbook *The Czech Lute* from 1653. The main goal of the thesis is to describe Michna's life and work in the context of the creation of his most special songbook. The literary analysis should not be overlooked, considering the fact that Adam Václav Michna z Otradovic was not only a musician but above all an excellent poet.

Klíčová slova

Adam Václav Michna z Otradovic, *Loutna česká*, sbírka, duchovní hudba, píseň, baroko, hudba 17. století, hudba českých zemí

Keywords

Adam Václav Michna z Otradovic, *The Czech Lute*, songbook, sacred music, song, Baroque, music of 17th century, music of the Czech lands

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.

Brně, dne

Jméno Příjmení

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí práce Mgr. Janě Michálkové Slimáčkové Ph.D. za podnětné rady a za pomoc při tvorbě této práce.

Obsah

PŘEDMLUVA.....	6
ÚVOD.....	7
1. ŽIVOT ADAMA MICHNY Z OTRADOVIC.....	8
1.1 HUDBA V ČESKÝCH ZEMÍCH V MICHNOVĚ DOBĚ.....	8
1.2 ŽIVOTOPIS ADAMA MICHNY.....	9
1.3 MICHNA JAKO ČLEN JINDŘICHOHRADSKÝCH SDRUŽENÍ.....	12
2. DÍLO ADAMA MICHNY.....	13
2.1 LATINSKÉ DUCHOVNÍ TEXTY	13
2.1.1 <i>Obsequium Marianum</i>	13
2.1.2 <i>Officium Vespertinum</i>	14
2.2 RUKOPISNÉ SKLADBY	15
2.3 ČESKÉ DUCHOVNÍ SBÍRKY	16
1.1.1 <i>Česká mariánská muzika</i>	16
1.1.1 <i>Svatoroční muzika</i>	17
3. LOUTNA ČESKÁ	18
3.1 LOUTNA ČESKÁ ZNOVU OBJEVENÁ	20
4. HUDEBNÍ TVÁŘ LOUTNY ČESKÉ.....	22
4.1 FORMÁLNÍ ČLENĚNÍ PÍSNÍ	23
4.2 DISKOGRFIE	24
5. POETIKA LOUTNY ČESKÉ	27
5.1 ADAM MICHNA BÁSNÍK.....	27
5.2 LITERÁRNÍ MYSTIKA LOUTNY ČESKÉ	29
ZÁVĚR.....	51
POUŽITÉ INFORMAČNÍ ZDROJE.....	52

Předmluva

Hudební skladatel, básník a také hospodský Adam Michna z Otradovic byl umělec 17. století, jehož tvorba je i téměř 350 let po jeho smrti na českém hudebním poli živá. Snad každý český hudebník zná toto jméno i jeho nejslavnější tvorbu. Dokonce i lidé, kterým jméno Adam Michna z Otradovic nic neříká, znají alespoň jeho nejslavnější koledu *Chtíc, aby spal*.

Michnovu hudbu jsem začal vnímat už jako malý chlapec, a to zejména díky své matce, která si doma často pouštěla CD s jeho tvorbou. Hudba na mne vždy působila něžným a uklidňujícím tónem. Brzy jsem si ji zamiloval. Od školních let pak Michnovu tvorbu pravidelně interpretuji. Nejdříve na školních koncertech, poté i na kůrech kostelů a větších pódiiích. Michna a jeho hudba mne zkrátka provázejí celý můj život, i proto padla volba při hledání tématu práce na něj.

Vzhledem k faktu, že Michnova hudební tvorba je velmi rozsáhlá, vybral jsem si ke zpracování jeho nejslavnější hudební sbírku *Loutna česká*, kterou mám obzvláště rád.

Úvod

Cílem mé práce je představit život Adama Václava Michny z Otradovic, shrnout všechny poznámky o jeho dětství i dospívání a zařadit jeho osobní i umělecký vývoj v kontextu dané doby. Dalším cílem je popsat jeho tvorbu a podrobněji představit sbírku *Loutna česká* z hlediska hudebního i literárně-jazykového.

Osobnost Adama Václava Michny z Otradovic, českého hudebního génia baroka, není v současnosti nedoceněna. Naopak, jeho životu i tvorbě se v průběhu 20. století věnovala celá řada muzikologů i literárních kritiků.

Při tvorbě úvodní kapitoly o Michnově životě jsem vycházel z více prací věnující se zmíněnému tématu. Poznatky a fakta jsem porovnával s informacemi v hudebních slovnících, zajímavé postřehy jsem citoval. V kapitolách o Michnových dílech jsem vycházel převážně z literatury Jiřího Sehnala.

Ve třetí kapitole mapující obecné poznámky o vývoji díla *Loutny české* jsem vycházel z hudebních článků muzikologa Petra Daňka, nálezce ztraceného houslového partu *Loutny české*, který byl objeven roku 2014.

V kapitole, která pojednává o hudebním rozboru *Loutny české*, jsem se opět držel faktických i kritických poznámek Jiřího Sehnala. Sám jsem si pak dovolil sepsat kritickou kapitolu o hudební diskografii *Loutny české*. V literárně-jazykové části jsem využil studií Julia Hůlka *Loutna známá i neznámá* (1984) a Antonína Škarky *Novost básnického umění Adama Michny z Otradovic* (1967). Tento výčet doplňuje literatura okrajová, která přinesla doplňkové informace a poskytla kontext.

1. Život Adama Václava Michny z Otradovic

1.1 Hudba v českých zemích v Michnově době

Přechod mezi renesancí a barokem byl v českém hudebním prostředí velmi zřetelný. Na pomyslném milníku těchto hudebních epoch došlo v českých zemích k zásadním společenským změnám. Tou nejzásadnější byla porážka českých stavů v bitvě na Bílé hoře 1620, kdy české země ztratily svoji samostatnost. Konec renesance v české hudbě jako by předznamenala smrt jednoho z nejznámějších skladatelů české vrcholné renesance Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdruzic, který byl společně s dalšími šestadvaceti pány, rytíři a měšťany sťat v červnu 1621 na Staroměstském náměstí v Praze za podporu povstání českých stavů. V době před Bílou horou převládal za Michnových školních let v českých zemích ještě starý styl renesanční polyfonie a kontrapunktu a novinky italského baroka se sem dostávaly ojediněle. Až násilná rekatolizace po roce 1620 otevřela vlivu italské hudby dveře dokořán. Skladatelé sice přejali nové slohové zásady, které se od počátku sedmnáctého století prosazovaly v Itálii a sousedním Rakousku, svých dřívějších tvůrčích návyků se však valná část z nich nijak důsledněji nezřekla.

Změny se v hudbě vyznačovaly především osamostatněním melodie sólového partu, snahou o dramatické ztvárnění obsahu zpívaného textu či v postupném osamostatnění nástrojových partů, dosud hrajících paralelně s hlasy vokálními. Raně barokní hudba se žánrově omezila pouze na duchovní tvorbu. Církevní moc tehdy nejspíše velmi dbala tomu, aby právě pomocí hudby probíhala nadále a hladce postupná rekatolizace země. A tak zatímco z vrcholné renesance se z české hudby dochovaly nejen chrámové skladby, ale také různé světské formy provázané s tancem a společenskou zábavou, v raném baroku tohle vše z repertoáru českých skladatelů vymizelo. Tato omezení církevní feudální mocí začínala oslabovat až kolem roku 1665, kdy se centrem hudby stávala mimo kostelů také šlechtická sídla, kde se dařilo obnovování světských žánrů a instrumentální hudby. O hudební vzdělání se staraly především kláštery a církevní řády. Prim zde logicky hrála chrámová tvorba k liturgickým záležitostem, některé řády však povolovaly i školské hry s účastí hudby.

Tvrdě prosazovaná rekatolizace země znamenala konec rozvinutým protestantským písním, zejména těch v českobratrských chorálech. Katoličtí duchovní si však uvědomovali nutnost duchovního zpěvu v národním jazyce, který by se linul českými kostely. Skladatelé, kteří by se tohoto úkolu mohli zhostit, tedy zkomponovat katolické duchovní písně pro liturgické účely, nebyli buď dostatečně vyškolení, aby zvládli vytvořit náhradu protestantských písní,

nebo se nechtěli kvůli odlišným náboženským názorům podílet. Tudíž se přijímaly nápěvy starých protestantských písní a měnily pouze texty. Mezi takové patřil například katolický zpěvník Jiřího Hlohovského *Písně katolické k výročním slavnostem* z roku 1622. Podobné přejímání můžeme vystopovat ještě v osmdesátých letech téhož století. Mezitím začala pomalu vyrůstat nová generace českých hudebních skladatelů ideologicky souznicích s katolickou vírou. Tím nejznámějším a národně nejvyhraněnějším byl Adam Michna z Otradovic.

Jak se Michna, žák řádu jezuitů, seznámil s novou barokní kompoziční technikou, nevíme, ovšem dle jeho kompozičního stylu lze soudit, že se mu, pravděpodobně ve dvacátých letech sedmnáctého století, dostalo příležitosti poznat moderní směry zejména italské (dobře ovládal benátský sloh) hudby. Poznatky o hudbě první poloviny sedmnáctého století v Čechách jsou velmi mezerovité a neúplné, takže bohužel nevíme ani to, jaká hudba Michnu za jeho života obklopovala a ze které čerpal svou inspiraci. Michna totiž ve svém nejpłodnější období neměl na českém hudebním poli významnějšího konkurenta. Až v posledních letech Michnova života začíná skládat kroměřížský trubač Pavel Josef Vejvanovský, rovněž student jezuitské koleje. Na rozdíl od Michny, který studoval v rodném Jindřichově Hradci, se uměleckému řemeslu učil Vejvanovský ve slezské Opavě. O tom, že o generaci mladší Vejvanovský Michnovu hudbu znal, svědčí rozsáhlé zprávy o činnosti kroměřížské kapely, která Michnovu hudbu nejednou provozovala.

1.2 Životopis

Dohledání všech důležitých životních údajů umělců dávných staletí bývá zpravidla velmi obtížné a nejnak je tomu i v případě Adama Václava Michny. S jistotou a přesností můžeme o Michnově narození napsat jen velmi málo. Všeobecně se má za to, že se Adam Michna narodil kolem roku 1600 v Jindřichově Hradci. Tento rok by totiž přibližně odpovídal první dochované zprávě o něm, která pochází z roku 1611. Obsahem zprávy je zápis do jindřichohradeckého jezuitského gymnázia. „*Od 1611 do 1612 je zapsán do principie, 1615 do gramatiky, 1616 do syntaxe a 1617 do poetiky.*“¹

Matkou Adama Michny byla jistá Dorota Fučíková, která se po smrti svého manžela provdala roku 1612 za Ondřeje Fučíka. Kdo byl však Michnův otec? Tuto otázku bohužel nemůžeme zodpovědět s jistotou. Jisté indicie napovídají, že jím byl Michal Michna, který byl mezi lety

¹ ŠKARKA, Antonín. *Básnické dílo Adama Michny z Otradovic*. Odeon, 1985, str. 8.

1584-1601 purkrabím na hradeckém zámku. Šlechtický titul z Otradovic získal roku 1461 jeho předek Petr Michna od krále Jiříka Poděbradského.

Michal Michna, který se v devadesátých letech šestnáctého století výrazně přičinil o stavbu jezuitské koleje, si jej dal městskou radou potvrdit v roce 1597. Dle dobových historiků zemřel Michal Michna roku 1607. Vdova a matka Adama Michny se znovu provdala o pět let později. S těmito údaji však nesouhlasí jiná oficiální zpráva z městské kroniky, tedy že městská rada v roce 1615 nebo 1616 „*vyslala pana varhaníka Michnu z Otradovic, osobu rytířskou*“², aby spolu se dvěma konšely vyšetřil, proč Bramhauzský zbil ve své soukromé škole jednoho z žáků. Dle této zprávy tedy musel v městě žít roku 1616 ještě jeden dospělý Michna, který byl varhaníkem. Michal Michna byl s tedy největší pravděpodobností přímým předkem Adama Michny. Dědeček či otec? Tato otázka také zůstává bez odpovědi.

I přes udělený šlechtický titul zřejmě nebyla Michnova rodina příliš zámožná. Soudíme tak z katalogu jezuitských studentů, mezi něž Adam Michna patřil, v něm jsou šlechtici vedeni samostatně jako „*nobiles*“, ovšem Michnové jsou zde vedeni bez šlechtického přídomku. Je velmi pravděpodobné, že Michnova rodina byla katolická, jinak by totiž Adama nevyslala studovat na jezuitské gymnázium, které dokončil roku 1617. Bohužel neexistují žádné přímé doklady z koleje, jakého hudebního vzdělání se žákům dostávalo, případně z jakých příruček své studenty vyučovali. Nejsou tedy žádné důkazy, zda kromě studia na jezuitské koleje prošel Adam Michna i jiným hudebním vzděláním. Náboženská atmosféra doby byla velmi složitá, jelikož vztahy mezi katolíky a luterány se zhoršovaly. V Jindřichově Hradci směli roku 1617 v městské radě zasedat jen občané české národnosti katolického vyznání. O rok později však ve městě vypuklo povstání, městské rady se chopili lidé z nekatolické většiny, kteří záhy z města vypověděli jezuity. Jelikož městu stále hrozilo válečné nebezpečí, zřídilo si domobranu, u jejíž příslušníků se nebral ohled na vyznání.

V letech 1618 až 1620 se Michново jméno nacházelo na seznamu obránců města. Kdo byl tento Adam? Náš sotva dvacetiletý student? Či snad otec studenta Adama? A pokud to byl skutečně skladatel Adam Michna, jaké pocity na stráži s ručnicí v ruce mohl prožívat pocity bývalý žák jezuitů? „*Záhada kupí se tu na záhadu a připuštěním jedné možnosti, vznikají pochybnosti nové, takže kromě let studií Adama Michny z Otradovic na hradeckém gymnasiu bezpečně nelze o jeho mládí vlastně zjistit nic, než že se narodili asi někdy kolem roku*

² SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3. Str. 24.

1600...“³ Po slavném vítězství na Bílé hoře 1620 byl katolíkům vrácen farní kostel a do města se vrátili jezuité. Co dělal Adam Michna mezi lety 1620-1628, zůstává i po letech záhadou. Řada historiků se domnívá, že snad v tomto období mohl Michna vykonat nějakou zahraniční cestu a poznat tak italský kompoziční styl mimo své rodiště. Mohlo to být v Praze, ale ještě spíše někde dál za hranicemi. Domníváme se, že se nejdále dostal „do Prahy, Vídně a snad do Štýrského Hradce“⁴.

Roku 1628 se stal Adam Michna varhaníkem farního kostela. Soudíme tak dle zápisu jezuitského kronikáře, který roku 1676 v souvislosti s Michnovou nadací pro farní kostel napsal, že Adam Michna zastával varhanickou funkci 48 let.

V sedmnáctém století bývalo zvykem, že se muži ženili až ve chvíli, kdy dosáhli zajištěného postavení. U Adama Michny k tomu došlo někdy mezi lety 1633 až 1634, kdy se oženil se Zuzanou Cimmermanovou. Sňatkem se Michnovo sociální postavení výrazně zlepšilo.

Zuzana totiž snad byla dcerou Jana Cimmermana, který již v roce 1617 šenkoval v Jindřichově Hradci víno. Manželé spolu mezi lety 1640 a 1661 vedli vinný šenk.

O tom, že se jim v podnikání dobře dařilo, svědčí například válečné kontribuce z roku 1645.

„Michnovi byla uložena poměrně vysoká kontribuce 400 zlatých, což by nebyl schopen zaplatit, kdyby žil jen z varhanického příjmu. Kontribuce byla odstupňována tak, že nejchudší občané platili 4-6 zl, bohatší 50-250 zl, a několik nejbohatších měšťanů dokonce až 3000 zl.“⁵

Podle vyměřených 400 zl tedy patřil Michna k zámožnější vrstvě obyvatelstva.

Spolu se svou ženou vlastnil Michna i šenkovní dům. Jelikož obchodování s pivem a vínem bylo vždy velmi výnosné, byl Michna v padesátých letech sedmnáctého století bohatým člověkem, kterého si městská rada velmi vážila, což dokládá hned několik štědrých darů, které od ní přijmul. Během příštích let Michna velmi zbohatl, o čemž svědčí četné záznamy o jeho nemalých půjčkách zadlužující se vrchnosti.

„Koncem října roku 1671 se Michna podruhé oženil přes – nebo snad právě pro – svůj vysoký věk. Potřeboval do obchodu pomocníci a ve svém stáří také dobrou ošetřovatelku.“⁶ O

Michnově druhé svatbě dokládá záznam z 22. října téhož roku, podle kterého purkmistr Jan Václav Sumsar nařídil, aby bylo vyplaceno 3 zl 55 kr řezníkovi Martinu Peřinovi za jedno tele a deset krůt panu Michnovi na svatbu. Patrně bezdětný vdovec Michna se oženil krátce po

³ MUK, Jan. *Adam Michna z Otradovic, básník a skladatel českého baroka*. Jindřichův Hradec: Jan Muk, [1941], str. 13

⁴ MICHNA Z OTRADOVIC, Adam a Jiří SEHNAL. *Česká mariánská muzika: Cantilenae sacrae bohemicae ad honorem Beatae Mariae Virginis*. Praha: Editio Supraphon, 1989. ISBN 80-7058-114-x.

⁵ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3. Str. 29

⁶ TICHÁ, Zdeňka. *Adam Václav Michna z Otradovic*. Praha: Melantrich, 1976. Str. 68

smrti své první ženy Zuzany, která musela skonat někdy po 19. dubnu téhož roku, protože ještě devatenáctého dubna roku 1671 přijala smluvený plat.

Manželství s jeho novou chotí Terezií Kateřinou Eppenauerovou nemělo dlouhého trvání. Adam Michnu, doposud velmi vitálního sedmdesátníka, totiž v létě či na podzim 1675 postihla nějaká vážná choroba. Muzikolog Jiří Sehnal tak soudí z náhlé a velmi patrné změny jeho rukopisu. Zatímco jeho dřívější písmo se vyznačovalo sebevědomým tahem, kvitance z 30. října 1675 je psána rukou jinou, skladatel se pod ní jen podepsal, přičemž podpis je nejistý, roztřesený, jako by Michna již rukou nevládl dobře. Obecně se má za to, že Adam Michna zemřel někdy mezi 30. červnem 1676, kdy je dochován jeho poslední podpis a 22. září téhož roku, kdy jeho manželka Terezie Kateřina přijala plat již jako vdova.

1.3 Adam Václav Michna jako člen jindřichohradeckých sdružení

Ve společenském životě měšťanů hrála v sedmnáctém století náboženská bratrstva významnou roli. Hlavní posláním takových bratrstev byla snaha o větší prohloubení duchovního života členů, stejně jako ryze praktické věci jako starost o pohřby členů či modlitby za zemřelé členy. Adam Michna byl ve svém životě členem dvou duchovních bratrstev. Přibližně roku 1647 vstoupil Michna do české kongregace Nanebevzetí Panny Marie a snad později, roku 1649, se stal členem i latinské kongregace Zvěstování Panny Marie. Matrika této kongregace uvádí celou řadu tehdy významných osobností, jako byli Slavatové, Harrach či vídeňský arcibiskup. Mezi nejstaršími členy pak lze nalézt jméno skladatelova staršího bratra Jana Michny. Členství Adama Michny v těchto zbožných sodalitách nám mnoho napovídá o jeho celoživotním katolickém přesvědčení.

Mimo duchovních kongregací vykonávalo v Jindřichově Hradci činnost také literátské bratrstvo. Literátské bratrstvo bylo založeno již v březnu roku 1489 panem Jindřichem z Hradce a jeho ženou Magdalenou. Členy se mohli stát všechny osoby katolického vyznání duchovního i světského stavu obojího pohlaví. Posláním bratrstva bylo zajištění hudebního doprovodu při bohoslužbách. Michna do bratrstva vstoupil se svou ženou Zuzanou již někdy před rokem 1648. Dokazuje to zápis z 21. dubna 1648, ve kterém se píše, že byl Michna spolu se dvěma dalšími muži zvolen „*starším literátského kůru ku pomoci*“⁷

⁷ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3. Str. 33

2. Dílo Adama Václava Michna

Když rozebíráme Michnova díla po téměř čtyřech staletích, nelze si nepřipustit, že to byl skladatel na svou dobu zcela výjimečný. Žádný z komponistů působících v českých zemích sedmnáctého století se nemůže pyšnit tak rozsáhlou tvorbou jako právě Michna. Do dnešních dnů se zachovalo na 230 jeho kompozic soustředěných do pěti sbírek. Mimořádnost našeho jindřichohradeckého skladatele tkví zejména v jeho unikátním spojení zběhlého hudebníka a nadaného básníka. Jeho skladatelský odkaz je prezentován jak duchovními písněmi, tak zdařilou figurální tvorbou. Právě prvně zmiňované duchovní písně si získaly mezi lidmi značnou oblibu, které se těší dodnes. Některé písně byly následně hojně přejímány do dalších, později vydaných, kancionálů, jako např. *Capella regia musicalis* (1693) Václava Karla Holana Rovenského nebo *Slaviček rajský* (1719) Jana Josefa Božana. Pro Adama Michnu byla jakožto pro chrámového varhaníka stěžejní duchovní tvorba.

V porovnání s vývojem baroka v sousedním Německu se nám možná může Michnovo dílo jevit kompozičně skromné, na to konto je však nutné si uvědomit, že skladatel neměl v Jindřichově Hradci k provozovací praxi složitých děl dostatek kvalitních hudebníků. Dnes máme všechny důvody se domnívat, že by Michnova skladatelská kvalita stačila na složení rozsáhlých a interpretačně složitých děl, ale jako pokorný varhaník volil cestu, aby se jeho díla dala mezi lidmi provozovat v obstojné kvalitě. V následujících podkapitolách si stručně představíme jednotlivá díla Adama Václava Michny, které zpravidla dělíme na českou duchovní písňovou tvorbu a na latinské duchovní texty.

2.1 Tvorba na latinské duchovní texty

Na rozdíl od tvorby českých duchovních písní je Michnův skladatelský obraz v latinských dílech odlišný. A tak zatímco v českých dílech se prezentuje coby nadaný básník a zběhlý melodik, ve tvorbě na latinské duchovní texty se staví do světla vyzrálého hudebního skladatele, který dokonale ovládá postupy renesančního kontrapunktu i nových barokních tendencí.

2.1.1 Obsequium Marianum

Dlouhá léta měla status Michnovy prvotiny Česká mariánská muzika. Až v roce 1978 „byly do Ústředního fondu hudebnin Československého rozhlasu v Praze předány z archivu Pražského filharmonického sboru tři partové sešitky starého hudebního tisku, v němž bylo zjištěno torso rozsáhlého díla Adama Michny z Otradovic, o jehož existenci nebylo dosud ani

potuchy. Jde o Obsequium Marianum, id est Introitus, Psalmi, Hymni, Magnificat, Antiphonae, Litaniae de beatissima Virgine, Quinque vocum & tribus Instrumentis decantandae. Authore Adamo Michna De Otradowicz, excellentissimi S. R. Imperii Comitissae Guelielmi Slauatae ad D. Virginem Novodomi Organista. Pmissu Superiorum. Viennae Austriae, Typis Matthaei Rictij, Anno 1642.“⁸ Michnovo Obsequium vyšlo ve Vídni roku 1642 a je věnované jindřichohradeckému pánovi a císařskému místodržícímu Vilému Slavatovi. V předmluvě se skladatel vyznává z lásky a vděčnosti nejen k hraběti, ale také k Matce Boží, jejímž byl Slavata věrným ctitelem. „*Okolnost, že dílo vyšlo ve velmi nízkém nákladu ve Vídni, přímo nedokazuje, že by sám Michna ve Vídni pobýval, ale spíše to, že tam byla nejdostupnější tiskárna, schopná tisknout noty.*“⁹ Kdo náklad zaplatil, není známo. Z Michnova prvního doloženého díla se dochovalo jen torzo, takže hudbu Obsequia nelze charakterizovat v plném rozsahu. Obsequium obsahuje celkem 16 skladeb, ve kterých je citelně znát, že Michna byl při tvorbě tohoto díla již důkladně i prakticky seznámen s tehdejší italskou hudbou. „*Občasná tvrdost Michnových akordických spojů by nasvědčovala tomu, že v Michnově vzdělání sehrála větší úlohu praktická zkušenost než hudební teorie.*“¹⁰

2.1.2 Officium Vespertinum

Officium Vespertinum, jinak také Nešpory, je Michnovo druhé dílo na latinský liturgický text. Vznikalo v posledních letech třicetileté války, kterou bylo citově i výrazově ovlivněno. Vydáno bylo roku 1648 v Praze a Michna jej věnoval rychtáři a městské radě Českých Budějovic. Až do roku 1996 se všeobecně mělo za to, že Officium Vespertinum bylo dochováno pouze v částech. Právě onoho roku totiž upozornil na existenci dalších hlasů profesor Dr. Herbert Seifert z Vídeňské univerzity.¹¹

Dílo je sepsáno do čtyř svazků, které v sobě ukrývají čtrnáct zhudebněných žalmů, dvojce Magnificat, čtyři antifony a zhudebnění textů Litanie a Salve Regina. Po bohaté instrumentaci v Obsequium Marianum se Michna ve svém novém díle uchýlí ke kompozici čistě vokálních skladeb s doprovodem varhan bez účasti dalších nástrojů, až na několik málo výjimek. Po

⁸ URBAN, Otmar. Diskusní příspěvek. In: DANĚK, Petr. Nové poznatky o dějinách starší české a slovenské hudby II: Sborník z konference [online]. Praha: Česká hudební společnost, 1988 [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: http://alarmo.nostalghia.cz/zd/texty/b_1988np.html.

⁹ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3, str. 56

¹⁰ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3, str. 56

¹¹ POZN: SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3, str. 86

kompoziční stránce se Officium Vespertinum mezi ostatními Michnovými díly poněkud vymyká. Technika spočívá ve střídání sólisty s homofonním sborem za účasti varhan, přičemž „sólista, nejčastěji diskant, je vedoucí a dramatický nositel hudebního proudu. Sbor, nastupující bezprostředně a nejčastěji na poslední tón, se podílí na dramatické složce málo.“¹² Můžeme tedy vypožorovat, že po výrazové stránce je rozdíl mezi sólistou a sborem výrazný.

2.2 Rukopisné skladby

Kromě skladeb, které vyšly za Michnova života tiskem, se v pozdějších letech podařilo objevit další tři rukopisy: *Missa sancti Wenceslai*, vřatislavské *Magnificat* a františkánská mše *Missa sancti Wenceslai* (*Svatováclavská mše*) je Michnova nejslavnostnější hudba, kterou známe. Dochoval se k ní však pouze rukopis v arcibiskupském zámku v Kroměříži. Onen rukopis však není Michnův, pořídil ho kroměřížský trubač a skladatel Pavel Josef Vejvanovský snad někdy mezi lety 1670 a 1672. Mše ke svatému Václavu je napsána pro šest hlasů sólových a šest sborových, dvoje housle, čtyři violy, varhany, a neobvykle zejména trompety. Velké obsazení napovídá, že bylo dílo zkomponováno pro olomouckou katedrálu, jež je pojmenována po svatém Václavovi, a kde nebyla toho času nouze o vynikající a schopné hudebníky.

Michnova rukopisná předloha díla *Magnificat* byla původně uložena v polské Vratislavi, ovšem během druhé světové války se dostala do Berlína. Jakou cestou dílo putovalo, nevíme. Zvláštností na celém *Magnificat* je, že jej dosud neznámý hudebník upravil a přepsal. Zatímco Michna *Magnificat* složil pro dvanáct hlasů, continuo a theorbu, onen neznámý hudebník dílo rozšířil pro šestnáct hlasů, přičemž zachoval pouze liché verše chvalozpěvu. „Jinak se v *Magnificat* nesetkáváme s ničím, co bychom dosud u Michny neznali.“¹³ Stáří díla nám není známo, většina historiků jako Emilián Trola či Jiří Sehnal se kloní k názoru, že jde o Michново pozdní dílo.

Pod názvem *Missa Michniana* je zapsána jedna mše v kodexu františkánského kláštera v Dačicích, jejíž autorství bývá připisováno Michnovi. Mše je jednohlasá, bez varhanického doprovodu, zapsaná hranatými notami, podobně jako gregoriánský chorál. O Michnově autorství není stoprocentně přesvědčený významný muzikolog Jiří Sehnal, který ve své práci píše: „Proto se zdá málo pravděpodobné, že by skladatel figurální hudby Michnova zaměření

¹² SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3, str. 60

¹³ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3, str. 56

mohl být autorem jednohlasého, navíc nemensurovaného mešního ordinária, i když by to při svém všestranném vzdělání nepochybně dokázal.“¹⁴

2.3 Česká písňová duchovní tvorba

Jméno Adam Václav Michna z Otradovic už nejspíše navždy zůstane české hudební veřejnosti známo jako jméno autora nádherných barokních písní. Mnohé z nich, jako např. *Chťic, aby spal* nebo *Nebeští kavalérové* doslova zlidověly, zaujaly pevné místo v mnoha kancionálech a zpěvnících a těší se velké oblibě. Své písně Michna publikoval ve třech sbírkách, které dohromady obsahují celkem 195 písní (64 v České mariánské muzice, 13 v Loutně české a 118 ve Svatoroční muzice). Právě Michnovou druhou sbírkou, kterou je Loutna česká z roku 1653, se budeme podrobněji zabírat v kapitole číslo tři.

2.3.1 Česká mariánská muzika

První českou písňovou sbírkou je Česká mariánská muzika. Vydána byla v roce 1647 v pražském Klementinu, jako většina Michnových děl. Dílo bylo věnováno pražskému arcibiskupovi Arnoštu Vojtěchu Harrachovi. Mělo jít o běžný projev úcty či se skrze Michnovo dílo snažil řád jezuitů, jehož byl Michna chráněncem, ukázat kardinálovi, že zpěv v národním jazyce by mohl být dalším účinným nástrojem probíhající rekatolizace?

Ve sbírce nalézáme 64 písní rozdělených do tří bloků. První díl o slavnostech Boha Syna Božího, Druhý díl o slavnostech Rodičky Boží a Třetí díl písní o umírajících a zemřelých pobožných křesťanův. Texty písní České mariánské muziky napsal sám skladatel. V prvním díle se básník Michna držel tématu vánoční, postní či velikonoční doby. Díl druhý je věnován jednotlivým událostem z života Panny Marie a třetí díl se vztahuje k písním o smrti a umírání. Historie českých básníků pamatuje na Adama Václava Michnu z Otradovic jako na jednoho z nejlepších barokních básníků v českých zemích.

Mocná katolická církev byla ke zpěvu lidu v národním jazyce dlouho nedůvěřivá a opatrná. Panovala totiž obava, že by formou textů písní mohlo mezi lidmi docházet k šíření cizích věroučných myšlenek. Česky se však v kostelích zpívalo již od počátku sedmnáctého století, byť omezeně. Roku 1621 to byl dokonce sám papež Řehoř XV, který se přimlouval u pražského arcibiskupa, aby dětem a prostému lidu byl povolován zpěv v rodném jazyce. Michna si k českému lidovému zpěvu vypěstoval blízký vztah již v mládí.

¹⁴ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3, str. 56

„Skladby České mariánské muziky představují zcela odlišný druh hudby, než byl ten, ve kterém byly složeny skladby v Obsequium Marianum. Zatímco Obsequium bylo komponováno v italském stile moderno s dramaticky propracovanými sólovými hlasy, sborem a samostatně vedenými instrumentálními hlasy na latinskou liturgickou prózu, Česká mariánská muzika přinesla 64 českých skladeb pro čtyř až pětihlasý homofonní sbor na české, strofické básnické texty.“¹⁵

Pokud budeme srovnávat písně České mariánské muziky s tehdejšími kancionály a zpěvníky, nemůžeme než připustit, že Michnovy písně ukázaly tehdejšímu hudebnímu prostředí docela nové kvality. Zatímco ve starých zpěvnících a kancionálech nalézáme písně volného rytmu, Michna klade důraz na pravidelné střídání lehkých a těžkých dob v rámci moderního taktu. Druhý rozdíl spočívá v harmonické složce. Jedním z rysů starých písní byla převážná modalita, Michnovy písně jsou často na hraně modality s tonalitou.

Pro melodickou složku jsou příznačné klidné postupy v menších intervalech. Pokud melodie stoupá, bude následně zase klesat. Michna si jen stěží mohl představit, jak velký bude mít Česká mariánská muzika přínos k dalšímu vývoji české duchovní písně. Pod tóny Michnova prvního mistrovského díla působí jiné starší duchovní písně toho období příliš suše, neinvenčně, jednotvárně. Nádherné písně jako *Vítej Pane Jezu Kriste*, *Chtíc, aby spal* či *Již jest spadla rosička* jsou dnes české hudební veřejnosti důvěrně známy a i po čtyři sta letech se těší velké oblibě.

2.3.2 Svatoroční muzika

Nejrozsáhlejší Michnovou písňovou sbírkou je se svými 118 nápěvy Svatoroční muzika, vydaná a věnována Praze roku 1661. Stylově šlo o písně k církevním svátkům, chronologicky řazené dle liturgického roku. Většina z nich je složena přímo ke konkrétnímu datu, tj. dnu, na který připadá svátek daného světce. Jednotlivé nápěvy zjevně vznikaly po dlouhou řadu let, některé už třeba v době, kdy Michna ještě dokončoval svou první písňovou sbírku Česká mariánská muzika. Písně Svatoroční muziky vykazují stejné obecné znaky (melodická linka, harmonie, modalita) jako známe z České mariánské muziky, jedinou novinkou je trojdobý takt, se kterým jsme se dosud u Michny nesetkali. Šlo však spíše o notační novinku, jelikož písně v něm složené se neliší od ostatních. Značí to však skutečnost, že se skladatel, i v pokročilejším věku, aktivně zajímal o moderní způsoby notac

¹⁵ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3, str. 68

3. Loutna česká

Loutna Česká představuje Michnovo stěžejní dílo z roku 1653. Cyklus třinácti tematicky propojených písní s instrumentálním doprovodem je v kontextu historie české hudby umělecky vysoce nadčasové dílo. Loutna česká není kancionálem, jak je často chybně uváděno, ale unikátní a samostatnou písňovou sbírkou. Nezkrácený název díla je v duchu barokní tradice značně delší. V sedmnáctém století byly takto dlouhé názvy zcela běžné. Zde je uveden celý název díla:

LOUTNA ČESKÁ

v svátek, v pátek,
v kostele, při stole, jak se líbí,
v každou chvíli, radostně,
žalostně, spásitelně znící

Složená a vydaná

od

Adama Michny z Otradovic
Jindřicho-Hradeckého.

Léta Páně

1653.

Pod celým názvem následuje dedikace. Ta byla u skladatelů sedmnáctého století také zcela běžným jevem. Během svého dlouhého života věnoval Adam Michna svá díla různým osobám a institucím. V případě Loutny české je jím purkmistr a rada Starého města Pražského.

Předmluva

Urozeným Vladykám, Slovnuté a mnoho Vzácné Poctivosti/ Pánu Purkmistru a Radě Starého Města Pražského/ Pánům mně v dobrém příznivým/ etc.

Nevím, co za případnost a povahu mají mezi sebou Laurus a Loutna, že onému slavnému a učenému Poétuv bohu Apollinovi vždy se připisují: a on též ustavičně Loutnu svou mezi Laurovy stromy klade a věší a nebo pod Stínem jejích libezně s ní se obírá. Silný a udatný v boji Rek Apollo jest, protož Laurus, znamení vítězství, se jemu dává: Opatrný a libezný spolu

mezi svou obcí správce, a odtud Loutna, Symbolum nebo Znamení libezně rozšafného správování a obce své zřízení jemu se přednáší.

Urození a Statečný Páni, Páni: obojí ctnosti vznešenost Vašich Milostí již dávno naše milá vlast spatřila, skusili nepřátelé, slyšely krajiny a divili se Národové, odkud i vítězná Znamení Laury, a nebo vítězné koruny na Vašich Milostí Erbach se stkvějí a spatřují. Z té Tehdy příčiny odpustiti laskavě ráčíte, jestliže má tato Loutna, libezný Vašich Milostí správy a výborného Panování Znamení, pod stín vznešených Laurův Vašich Milostí, to jest znamenitých ctností a vítězně hrdinských skutkův, se uchýlí a přivine. Později snad, nežli Vašich Milostí hodnost žádá a u Triumfátorův obyčej byl, se ode mne představuje: ale vím, že pro hluk a zvuk Triumfu, který jinší Vaším Milostem činili, snad by byla slyšená nebyla, pročez prodlívaje tak dalece, nyní v pokoji a po utišení rozbroje, aby Vaše Milosti v tyto slavný velikonoční Hody Boží pozorněji obveselila, pokorně přednáším. Té naděje jsouce, že mezi Vašimi Milostmi (kteří dlé svědectví Tacita 1. I. Ann. osvícené vlasti své hvězdy býti ráčíte) mnohém pravdivěji nežli ona Orphea Loutna mezi Hvězdami se skvíti a tuto mou, ačkoliv špatnou, k Vaším Milostem affecti osvědčuje, laskavě a přívětivě zníti bude.

Vaším Milostem k službám volný,

Adam Michna z Otradovic Jindřichohradecký.

Loutna česká byla vydána a vytištěna, stejně jako většina děl Adama Michny, na Starém Městě pražském v jezuitské Akademické tiskárně v Klementinu.

Původní vydání Loutny české se nedochovalo, nejstarší dokumentací je opis z roku 1666, který pořídil kantor Matěj Devota a který je dodnes uložený ve Východočeském muzeu v Pardubicích. Loutna česká byla vydána nejspíše jen v malém nákladu, ostatně v sedmnáctém století nebylo běžné, aby hudebním skladatelům vycházela díla tiskem. Adam Václav Michna byl v tomto směru výjimkou mezi skladateli, jelikož mu tiskem vyšla patrně všechna zásadní díla. Tato skutečnost je příkládána jeho velmi dobrému vztahu s jezuity, jejichž byl žákem, a kteří skrze Michnova mistrovská díla potlačovali mezi lidmi reformační snažení. Michnovy písňe představovaly pro katolíky dogmaticky bezchybná díla. Loutna česká se zařadila mezi ty nejoblíbenější.

3.1 Loutna česká znovu objevená

Příběh znovuobjevení Michnovy Loutny české začíná na počátku dvacátých let dvacátého století v útrokách pardubického muzea. Právě tam totiž doktor Emilián Trola (1871–1949)

objevil opis jednoho zpěvního hlasu s textem z roku 1666 z pera venkovského kantora Matěje Devoty. Ten si pěveckou linku Loutny české pečlivě a úhledně opsal nejspíše z originálního Michnova particella. O několik málo let později, zřejmě v roce 1927, byl Trola upozorněn knihovníkem strahovského kláštera na existenci dosud anonymního varhanního partu. Tisk sice neuváděl autora či název díla, ovšem názvy Michnových písní v záhlaví každé skladby daly Trolovi rychle dovtípit, že jde o kompletní varhanní part nejen ke všem písním Loutny české (o kterých již věděl a měl z pardubického muzea sopranový part) ale k celému dílu včetně instrumentálních ritornelů.

Z těchto dvou pramenů, tedy objeveného sopranového partu s textem a varhanního partu celého díla, sestavil Dr. Emilián Trola první novodobou edici Loutny české a dal tak českému hudebnímu světu znovu spatřit zapomenuté Michново dílo. Tato edice vyšla roku 1943 v nakladatelství Františka Nováka v Praze. Jeho edice obsahuje pouze jednohlasé písně za doprovodu varhan, jelikož k vytvoření instrumentálních meziher neměl Trola dostatečné prameny. Jde tak spíše o jakousi rekonstrukci díla než plnohodnotnou edici. Třeba dodat, že zmíněný varhanní part Loutny české se na velmi dlouhou dobu ztratil a znovuobjeven byl až v roce 2009. Existoval však již Trolův přepis, tudíž pozdější vydavatelé a hudebníci se při dalším provozování díla mohli spolehnout na něj.

Další velký nález směřující k další rekonstrukci Loutny české přišel v roce 1968, kdy jihlavský muzikolog a sbormistr Bohdan Sroka objevil v Blatském Muzeu v Soběslavi tištěné particello dvou zpěvních hlasů (sopranů) a generálního basu. Největší hodnotou Srokovy nálezu je tedy jistě skutečnost, že konečně existuje kompletní vokální verze díla. Upozornil také, že celé původní vydání Loutny české obsahovalo kromě námi použitého pramene a generálbasového partu ještě několik hlasů houslí a viol k instrumentálním ritornelům a mezihrám, ty však dosud nebyly nalezeny.

V roce 1984 postavil na tomto nálezu svou edici Loutny české Dr. Martin Horyna. Jeho edice je minimálně ve zpěvní části Loutny české mnohem přesnější. Veřejnosti dostupné dílo vydává Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích ve spolupráci s Jihočeským nakladatelstvím. Právě do příštích let po vydání této edice lze vystopovat zájem tuzemských hudebních souborů o provádění tohoto díla.

Osobitou edici Loutny české pak připravil v roce 1998 Michael Pospíšil. Jelikož v letech mezi roky 1968 a 1998 nedošlo k žádnému dalšímu nálezu části této sbírky, stále chyběly všechny instrumentální party. Michael Pospíšil si na základně četných zkušeností barokního interpreta počínal velmi odvážně a chybějící instrumentální party dokonponoval tak, aby se co nejvíce přiblížil původní verzi. Až do nedávných časů nebyla světu podoba instrumentálních

ritornelů známa, jelikož party prvních a druhých houslí byly ztraceny. Proto je objevení tištěného partu prvních houslí v lednu 2014 muzikologem Petrem Daňkem zcela unikátním objevem, který českým hudebníkům umožnil zase o něco věrohodnější rekonstrukci celého díla i přesto, že part druhých houslí je dodnes ztracený. Nalezen byl v archivu Vlastivědného muzea ve Slaném na Kladensku. Způsob, jakým part mohl doputovat do malého středočeského města, není historikům znám. Jedna z vysoce pravděpodobných verzí bude ta, že byl vzácný houslový part nechtěně založen do nesprávných not, ve kterých se našel, díky čemuž se jako jediný z celé sbírky zachoval. „*Z poznámek v nalezeném houslovém partu je více než pravděpodobné, že nástroje, vyjma generálbasového doprovodu, který je uplatněn v celé sbírce i ritornelech, hrály společně s vokálními hlasy pouze v písni č. XI. Den svatební, u které je uvedeno „Canto & Violino“*“. ¹⁶

I když doposud nebyly nelezeny všechny instrumentální hlasy, právě nově objevený houslový part společně s varhanním tiskem z pražského Strahova nejlépe vymezil harmonicko-melodický základ skladby. Tyto nové prameny se staly základem nového přepisu a rekonstrukce. „V nakladatelství Koniasch Latin Press tak koncem roku 2016 vyšla faksimile tří dosud společně nepublikovaných pramenů k Loutně.“ ¹⁷ Na konci snažení o novou podobu rekonstrukce díla vyšla na jaře 2019 v nakladatelství Bärenreiter nová a nejpřesnější edice Loutny české. K vydání ji připravil zmíněný nálezce tištěného partu prvních houslí Petr Daňek, společně s Terezou Daňkovou a varhaníkem a dirigentem Adamem Viktorou. Rekonstrukce díla na základě nově objeveného partu prvních houslí obsahuje 13 strofických písní, z nichž každá je uvozena instrumentálním ritornelem. Part druhých houslí rekonstruoval Adam Viktora, o vypracování bassa continua se zasloužil přední český cembalista Pablo Kornfeld. Edice obsahuje i anglický překlad českých písní, jehož autorem je Karel Janovický.

¹⁶ DANĚK, Petr a Tereza DAŇKOVÁ. : Začnete panny zpívatí ... a hráti, aneb líbezně rozšafná marginálie k ritornelům Michnovy Loutny české. *Musicalia*. 2014(1-2).

¹⁷ DANĚK, Petr a Tereza DAŇKOVÁ. Ad Fontes Musices k pramenům hudby: Hudební a literární prameny ke sbírce Loutna česká (1653) Adama Michny z Otradovic. *Harmonie*. 2017

4. Hudební tvář Loutny české

Sbírka písní Loutny česká z roku 1653 obsahuje 13 strofických písní, z nichž každá je uvozena instrumentálním ritornelem. Cyklus představuje první výskyt ritorneleové písně v českém jazyce. Sbírka Loutny české vyniká nad jiné převážně svou jedinečnou formou a neobyčejnou poetikou. Adam Michna ve třinácti písních Loutny české nepřichází po České mariánské muzice z hudebního hlediska s ničím převratně novým. „Z hlediska melodiky jsou snad poněkud pohyblivější, protože byly určeny pro sólové hlasy.“¹⁸

Loutna česká má samostatný a bohatě číslovaný generální bas, na rozdíl od České mariánské muziky. Melodická linie obou sopránových partů je vedena převážně v terciích. S tímto vedením dvojhlasů se běžně setkáváme v latinských skladbách Michnových současníků. V úvodní písni *Kdo by tě chváliti žádal* po harmonické stránce zaujme užití zmenšeného kvintakordu v kvartsextakordového obratu na těžké době. „Není to však u Michny novinka, neboť jsme již při výkladu České mariánské muziky ukázali, že skladatel měl ve zvláštní oblibě napětí, plynoucí z obrátů zmenšených akordů.“¹⁹ Tento harmonický postup zvolil i ve druhé písni *Byly tři někdy bohyně* v sedmém taktu.

Ve třetí písni *Ó vinšovaná hodino* stojí za zmínku změna taktu z tří půlového na celý a zase zpátky, což písni dodá zajímavý tempový kontrast. V písni *Kleopatra, hrdá žena* ztížil Michna part druhému sopránu použitím nezpěvného akordu zvětšené kvarty fis-b. U Michny velmi nezvyklé opakování stejného tónu, evokující recitativ, lze nalézt v písni *Sem, všickni lidé, přistupte*. Michново typické harmonické napětí za použití zmenšeného kvintakordu na těžké době můžeme pozorovat v písni *Ach, jak ve mně srdce hoří* v jednadvacátém taktu. V písni *Již jest lázeň zatopená* má první soprán v partu celou sestupnou oktávu, vždy s opakováním tónu. Nejznámější skladba z celé sbírky *Nebeští kavalérové* je v moderním pojetí vnímána jako pochod, ovšem za Michnova života tato forma v praxi ještě neexistovala. Tato skladba je charakteristická melodickým typem, jenž byl rozšířený v celé středoevropské hudbě sedmnáctého a osmnáctého století. „Tato melodika vychází ze vzestupného fanfárového motivu s eventuálním předtaktím, který lze zjednodušeně vyjádřit sledem čtyř tónů.“²⁰

¹⁸ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3

¹⁹ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3, str. 110

²⁰ SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3, str. 110

S celou sestupnou stupnicovou řadou se potkáme u písně *Ó žalostné dřímání*, kde je zároveň uvedeno „Canto & 3 Violae“. Je tedy evidentní, že v tomto ritornelu a písni hrály tři violy (smyčcové nástroje), ale je velmi pravděpodobné, že hrály „pouze“ tři violy za doprovodu klávesového nástroje. Užití nástrojů v Michnově Loutně české bylo tedy ve skutečnosti mnohem střídmější, než se doposud mezi interprety předpokládalo a užívalo.

4.1 Formální členění písní

	Název	Počáteční text	Tónina	Takt
1	Předmluva	Kdo by tě chváliti žádal	g moll	Šestičtvrtkový
2	Povolání duchovní nevěsty	Byly tři někdy hohyně	C dur/c moll	Šestičtvrtkový
3	Matky Boží slavná nadání	Ó vinšovaná hodina	A dur	Třípůlový
4	Svadební prstynek	Kleopatra, hrdá žena	g moll	Celý
5	Panenská láska	Sem, všickni lidé, nřistunte	F dur	Šestičtvrtkový
6	Žehnání s světem	Ach, jak ve mně srdce hořel	a moll	Třípůlový
7	Duchovní svádební lázeň	Již jest lázeň zatopená	C dur	Třípůlový
8	Duši věno	Povstaň, srdce miluici	a moll	Šestičtvrtkový
9	Andělské přátelství	Nebeští kavalérové	C dur	Celý
10	Svádební věneček	Posypte mne s kvítkami	g moll	Celý
11	Den svadební	Začněte, panny, znívati	D dur	Třípůlový
12	Domácí vojna mezi duší a tělem	Kdež pospícháš, hříšné tělo?	a moll	Celý
13	Smutek bláznivých nanen	Ó žalostné dřímání!	a moll	Šestičtvrtkový

4.2 Diskografie

Do dnešních dnů existují na českém i světovém hudebním poli pouze tři nahrané a vydané edice Michnovy Loutny české. V dalších řádcích si tyto nahrávky jednotlivě rozebereme, a to jak po stránce historické, hudební či marketingové.

Rok 1991 a soubor Musica Bohemica pod uměleckým vedením Jaroslava Krčka

První vydaná CD nahrávka Loutny české se datuje do patnáctého června roku 1991. Zasloužil se o ni pražský komorní soubor Musica Bohemica pod uměleckým vedoucím Jaroslavem Krčkem. Nahrávka vznikala v prostorách Farního sboru Českobratrské církve evangelické v Praze v čase, kdy ještě zdaleka nebyly objeveny dnes už známé party prvních houslí. Původně byla Loutna česká napsána pro dva hlasy, dvoje housle, tři violy a continuo. Jaroslav Krček měl tehdy k dispozici jen torzo obou vokálních hlasů a bassa continua. Nahrávka tedy vychází z Krčkovy citlivé a poučené instrumentace, kterou jeho komorní soubor Musica Bohemica dokáže precizně zahrát. Jaroslav Krček je hudební skladatel a dirigent, narozený roku 1939 ve Čtyřech Dvorech u Českých Budějovic. Již od studijních let se zajímá a věnuje historicko-folklórním českým hudebním dílům. Na svědomí má již nespočet úprav a provedení ať už lidových písní či renesančních a barokních duchovních kancionálů. Právě tato Krčkova činnost probudila v mnoha posluchačích náklonnost k lidové či historické hudbě.

V roce 1975 Jaroslav Krček založil hudební komorní soubor Musica Bohemica, jehož je i hlavním uměleckým vedoucím. Renomovaný soubor má za svou letitou činnost nejen množství odehraných koncertů a turné (Evropě i zámoří), ale také poměrně rozsáhlou diskografii čítající na padesát titulů zejména lidové a historické hudby. Jedním z nich je již zmíněná Loutna česká z roku 1991.²¹ Na samotném CD měly vedle kancionálu Loutny české místo i výběrové písně z Michnových sbírek Svatoroční muziky a Mariánské muziky. Ty natočil Pražský komorní sbor pod taktovkou sbormistra Jiřího Koláře. Celkem tedy třidvacet hudebních čísel, z nichž prvních třináct zaujímal právě kompletní cyklus Loutny české.

Byť je Loutna česká v svátek, v pátek, v kostele, při stole, jak se líbí každou chvíli, radostně, spásitelně zníci, složená a vydaná od Michny z Otradovic Jindřichohradeckého L. P. 1653 - jak zní celý název sbírky – psaná pouze pro dva vokální hlasy (soprány), Krček zvolil poněkud netradiční výběr sólistů, když se o sólové party podělili hned čtyři zpěváci.

Sopranistku Jarmilu Mihálikovou doplnila altistka Hana Chlomková a dva tenoristé Jaroslav Březina a Roman Gottlieb. Historicky první vydané CD Loutny české bylo v roce 2002

²¹ Pozn. Musica Bohemica [online]. [cit. 2020-05-11]. Dostupné z: <http://www.musicabohemica.eu/>

remasterováno. Nahrávka se během let stala mezi českou hudební veřejností populární i díky tomu, že je volně dostupná na video serveru Youtube.com.

Rok 1996 a soubor Ritornell pod uměleckým vedením Michala Pospíšila

Od vydání edice Martina Horyny v roce 1984 bylo jen otázkou času, kdy se čeští specialisté na interpretaci barokní hudby pokusí rekonstruovat chybějící instrumentální doprovody a ritornely, aby se Loutna česká dostala zase o něco blíže své autentické verze. „Nejodvážněji si v tomto ohledu počínal Michael Pospíšil, který na základě své bohaté zkušenosti interpreta české barokní hudby a za použití osobité empatické metodologie vytvořil hypotetickou verzi ritornelů a instrumentálních doprovodů *Loutny české*.“²²

Komorní soubor Ritornell, který se zabývá historicky poučenou interpretací hudby 16. a 17. století, se pod uměleckým vedením Michaela Pospíšila snaží Loutnu českou co nejvíce přiblížit dobovým zvyklostem.²³ Sám umělec Michael Pospíšil ke svojí nahrávce píše: „*Posluchač již z dřívějšíka více obeznámený s Loutnou českou se při poslechu možná tu a tam pozastaví nad jinou notou, slovem, interpunkcí, tempem, přízvukem či výslovností. Je to jednak tím, že vycházíme z vlastního, co možná nejpřesnějšího přepisu Loutny, jednak se snažíme v duchu dobových oprav uvést na pravou míru chyby vzniklé již za tisku, jednak se snažíme odbourat řadu tradovaných chyb, které se většinou vloudí i do interpretace z kvalitní edice z roku 1984. Otázku tempa písní a proporcí řešíme nikoliv podle novodobé tradice, ale podle principů platných pro evropskou hudbu, zvláště italskou. Michnova hudba je totiž prakticky italská, jakkoliv navazuje i na německé písně.*“²⁴

Rok 2015 a soubor Ensemble Inegal pod uměleckým vedením Adama Viktory

Nejnovější CD nahrávka *Loutny české* vyšla v dubnu roku 2015 ve vydavatelství Nibiru. Vychází z poslední edice Petra Daňka, který při její tvorbě již měl k dispozici part prvních houslí, který sám našel ve Vlastivědném muzeu ve Slaném na Kladensku. Jako první si toto CD mohli zakoupit účastníci koncertu druhého dubna 2015, kde byla tato nová edice poprvé koncertně uvedena.

Pod nahrávkou je podepsán pražský soubor Ensemble Inegal, který v roce 2000 založil a umělecky vede varhaník Adam Viktora, který je i spoluautorem nejnovější notové edice. Toto

²² DANĚK, Petr a Tereza DAŇKOVÁ. : Začnete panny zpívati ... a hráti, aneb líbezně rozšafná marginálie k ritornelům Michnovy *Loutny české*. *Musicalia*. 2014(1-2).

²³ Pozn. Ritornello [online]. [cit. 2020-05-11]. Dostupné z: <http://ritornello.cz/>

²⁴ POSPÍŠIL, Michael. *Adam Michna z Otradovic: Loutna česká Ritornello*. ARTA Records F10104

vokálně-instrumentální těleso se věnuje zejména odkazu českého barokního skladatele Jana Dismase Zelenky. Jinak jeho interpretační záběr sahá od renesanci až po současnou hudbu.

²⁵Hudební obsazení Loutny české je na Viktorově nahrávce oproti dřívějším nahrávkám Krčka či Pospíšila střídmější. Viktora se pokouší o vytvoření co nejvěrněji dobově poučené nahrávky. Instrumentaci tvoří varhanní pozitiv, barokní violoncello a dvoje housle. Pěvecký part je svěřen do rukou zpěvaček Gabriely Eibenové-Viktorové a Daniely Čermákové. Na rozdíl od dřívějších nahrávek tak posluchač v Loutně české neuslyší mužské hlasy, což však Adam Václav Michna ani nezamýšlel.

5. Poetika Loutny české

²⁵ Ensemble Inegal [online]. [cit. 2020-05-11]. Dostupné z: <http://www.inegal.cz/>

5.1 Adam Michna básník

Pod pojmem česká barokní literatura rozumíme písemnictví českých básníků a literátů z doby pobělohorské až do druhé třetiny 18. století. Vývoj české literatury velmi poznamenala násilná rekatolizace po roce 1620. Kněží nekatolické víry, stejně jako učitelé i měšťané jiného vyznání volili často emigraci ze země před konverzí ke katolicismu. „*Básnické dílo Michnovo se nám jeví na pozadí předcházejícího vývoje českého básnictví a v jeho soudobém kontextu jako jev výjimečný a nový, i když vzniklo v rámci konvencí oné doby, především konvencí ideologických, které básníku vnucovaly určité formy uměleckého projevu a vyjadřování v typických dobových literárních a hudebních druzích. Takový druh byla právě duchovní píseň, která zaujímala v hierarchii básnických druhů a hodnot nejvyšší stupeň.*“²⁶

Adama Michna byl básník i hudebník v jedné osobě, takže ke všem svým literárním písňím skládal hudbu. I přesto však lze vnímat Michnovy písně jako samostatné literární umění bez hudební složky. Literární dílo Adama Michny lze rozřadit do tří takových duchovních písňových sbírek. Česká mariánská muzika a Svatoroční muzika zaujímají postavení tradičních písňových kancionálů komponovaných pro církevní potřeby. Výjimku tvoří Loutna česká, která není tradičním kancionálem, nýbrž uzavřeným tematickým cyklem písní.

Všechny svoje básnické texty napsal Michna coby zralý člověk, zaopatřený umělec a věrný katolík. Umělecky tvořit v konvenčních formách dané doby mu nečinilo větších potíží. Za jeho básnickým dílem se však neskřývá pouze prázdná forma naplnění církevních témat, ale projevuje se jako osobitý umělec, „*který hledal své vlastní netradiční a individuální umělecké vyjádření, jakýsi únik z konvence, a to nikoli nějakým ideologickým protestem nebo teoretickou úvahou, ale celou svou uměleckou praxí.*“²⁷

Téměř celý svůj život prožil Michna v rodném Jindřichově Hradci. Zde od mladých let nasával básnické i písňové tradice domácího prostředí, se kterými byl po celý svůj život pevně spjat, ať už jako varhaník či člen literátského bratrstva. „*Svou básnickou podstatou je Michna lyrik, ale jeho lyrika je dynamická a dramatická. Michna nezná klid, je neustálý pohyb a gesto: v jeho poezii se stále všechno vlní, vzdouvá, zachvívá, střídá a prolíná pod nárazy rozličných citů a nálad.*“²⁸

²⁶ ŠKARKA, Antonín. *Básnické dílo Adama Michny z Otradovic*. Odeon, 1985.

²⁷ ŠKARKA, Antonín. *Novost básnického umění Adama Michny z Otradovic*. Praha: Universita Karlova v Praze, 1967. [online]. [cit. 2020-05-03]. ISSN Alarmo nostalgia. Dostupné z: http://alarmo.nostalgia.cz/zd/texty/p_1967sp9.htm

²⁸ Tamtéž

Předmětem jeho zájmu jsou výhradně náboženská témata jako liturgické svátky či příběhy svatých. I těch několik málo epických námětů z jeho tvorby – jako např. Píseň sv. Hippolytovi – dostávají se v Michnově podání do lyrických poloh. Celá tradice duchovních písní, což je Michnův stěžejní literární útvar, tíhne spíše k lyrice. „*Lyrika Michnova je výrazem silného duševního napětí a prudké citovosti, rodí se často z citového přetlaku a z citových protikladů. Proto zobrazuje tak často stavy prudkého hnutí mysli, opojení, extázi, závrať, exaltovanost, mdlobu, sentimentalitu, úzkost, radost, melancholii, rozkoš, bolest, touhu, neklid, omrzení, uspokojení, žalost a všechny jiné polohy a odstíny citu a nálad.*“²⁹

V Michnově poezii lze vypožorovat všechny tehdejší druhy básnických výrazových prostředků. „*Nejtypičtějším znakem je pro Michnu básnická syntax. V ní upozorňuje na sebe zejména anafora, epifora a epizeuxis.*“³⁰ Michnovy literární poezie využívá často věty tázací a věty zvolací. Velmi příznačný je pro Michnovu poezii epiteton, kterého jsou písně téměř přeplněny a do kterého básník vkládá významové i citové těžiště textu. Mezi další charakteristické znaky Michnovy literární tvorby patří nadsázka, hyperbola, jež žene spád textu do krajnosti a kontrastů, zejména ve vánočních písních. Právě silná citovost a mnohotvárnost Michnových literárních děl kontrastovala s dobovými projevy starší duchovní písně, která se při onom srovnání jeví jako jednotvárná, nevynalézavá, příliš popisná a snad i citově chladná.

Kritický pohled Michnových současníků na jeho literární díla neznáme. V sedmnáctém století totiž česká společnost neznala literárně-jazykovědný výzkum a díla se hodnotila především z náboženských hledisek. Vliv Michnova básnického umění na umělce nové generace byl značný. Svědčí o tom množství Michnových písní, které byly přepsány do dalších českých kancionálů, ale i kostelních zpěvníků i nejrůznějších rukopisných opisů. Samozřejmě nelze zapomínat, že velkou měrou přispěla k oblíbenosti Michnových duchovních písní jejich hudební složka.

5.2 Literární mystika Loutny české

²⁹ Tamtéž

³⁰ Tamtéž

Předmluva

Úvodní píseň Předmluva se nese v duchu pobídky k oslavě vznešeného ženicha a vznešené nevěsty. Touto písní je naznačen symbolický směr celého cyklu. Antonín Škarka se ve své knize domnívá, že „*je velmi uměle vybudován na dvojím motivu mystického sňatku, a to jednak P. Marie s Bohem Otcem, jednak lidské duše s Kristem*“³¹

Kdo by tě chváliti žádal,
Maria, Matko Boží:
ten by nemožného žádal,
oučastný býti zboží.

Puňktík tvé chvály jediný
všecky zpěvy zaráží,
tvá nejmenší dobrodiní
vší muziku poráží.

Však nelze předce mlčeti,
loutnu mou беру v ruce,
nedá mně láska mlčeti,
žene mne k zpěvu prudce.

Loutna sprostná, však důvěrná,
přijmiž jí míle k sobě:
loutna Synu tvému věrná,
jí připisuji tobě.

Ty nebeský dvůr spravuješ,
jsi přední dvořeninka.
S tvým Synem v nebi panuješ,
jsi paní, jsi hraběnka.

Jsi kněžna, jsi královna,
máš fraucimoru dosti,
žádná však tobě v tom rovná
jest pro hojnost milosti:

Ženichovi i Nevěstě
tuto mou loutnu vzdávám,
aby zněla v Sion městě,
s ní se všecek oddávám.

Anno, starosto všem milá,
prostředkůj v mém minění:
učíš, tvá dcera přemilá
ať svou milost nezmění.

A tak já začnu zpívati
a na mou loutnu hráti:
hled', země, následovati
a k loutně husle bráti.

³¹ ŠKARKA, Antonín. *Novost básnického umění Adama Michny z Otradovic*: Praha: Universita Karlova v Praze, 1967. [online]. [cit. 2020-05-03]. ISSN Alarmo nostalgiah. Dostupné z: http://alarmo.nostalgiah.cz/zd/texty/p_1967sp9.htm.

Má se začíná muzika,
panicove a panny,
zpívejte, hřejte, muzika
jest dcery svaté Anny.

Povolání duchovné nevěsty

V písni druhé *Povolání duchovné nevěsty* je připodobňováno vybírání nevěsty tradičním obrazem Paridova soudu. Z nápadnic, které andělskému poslu nabízí Adam, je vybrána sv. Anna, jejíž dcera Marie se má stát bohorodičkou. V Loutně české usiloval o ideální spojení slovy a hudba, čehož jsme svědky i v této písni. Důležitost významných slov je podpořena melodickým vrcholem.

Byly tři někdy bohyně,
sešly se v jedné hodině.
Měla jablko nejpečnější
z nich vzíti ta nejkrásnější.

Ted' stojí z nebe mládenec,
má zlaté jablko, má věnec,
v němž Boha na svět přináší,
lidé do nebe přenáší.

Anjel: Dí on: Zprávu dej Adame:
od tebe, otče, žádáme,
zdaliž k tomu zasnoubení
jest v světě která, neb není?

Adam: Dal mně Bůh Evu manželku,
tu bych rád dal za milenku,
kdyby to zas navrátila,
co jest svým pádem ztratila.

Anjel: V cestu Evu nevycházím,
jiná jest, k níž já přicházím,
uvedla Eva neštěstí,
k mému jablku nemá štěstí.

Adam: Sem Sáro, Judit přemilá,
sem Rebeko roztomilá:
jedna z vás jablko dostane,
tak naše hádka přestane.

Anjel: Ach, mejliš se, ó Adame,
těm zlate jablko nedáme,
Judita mně zastrašila,
s krví ruku obarvila.

Adam: Ej, ted' Ester přívětivá,
královna vzdy milostivá,
onať jest lid svůj hájila,
před zkažením obhájila.

Anjel: Aniž ta žena obstojí,

mé jablko o ní nestojí,
za Amana neprosila,
od smrti nevyprosila.

Aby se křivda nestala,
svět křičí, aby povstala,
která by všechny slyšela,
žádného neoslyšela.

Adam: ZUZANA ještě přichází,
jenž jako slunce vychází,
její tvář jako ružička,
jako lilium dušička.

Anjel: Ach, příliš byla jest pěkná,
odtud i přišla nepěkná
oných dvou starcův horlivost,
pohoršitelná horlivost!

Muže byt Boží nevěsta,
překrásná v tváři nevěsta,
však aby k lásce čistotné
popouzela srdce ctnostné.

Anno, tehdy pozustáváš,
k naději srdce dodáváš:
dostav se sem, ctná matrono,
mé této svadby patrono.

Anna: Jsem již mnohým věkem sešlá,
krása všecka již odešla,
jsem manželka, ctná panenka
má býti Boha milenka.

Panenka nevěstou Boží
má býti, hojného zboží:
podlé těla, podlé duši,
kterou žádný hřích nezruší.

Anjel: Anno, na tobě přestanu,
odtud jinam nepovstanu:
tvá dcera všecko napraví,
tak dí Bůh, tak nebe praví.

Neodpírej, šťastná matko,
vezmi zlaté sobě jablko:
a porod' nám světa perlu,
jíž panskou dá nebe berlu.

Matky boží slavná nadání

V písni *Matky Boží slavná nadání* je opěvována a chválena krása a ctnost nevěstiny, což lze chápat jako námluvy.

Ó vinšovaná hodino,
milé okamžení!
Ó přeradostná novino,
libé vysvědčení!

Již jest den jednou přišel
a jednou světu vyšel,
všecek osvicený.

Povězte nám, kdo jest táto,
jenž světu vychází?
Ej, blýští se jako zlato,
a k nám všem přichází.
Jako jitrní záře
jest jasnost její tváře:
k níž slunce dochází.

Tať jest pravidlo pěknosti
krása všeho světa.
Jest zrcadlo nevinností,
bez který sic veta,
jest všech panen koruna,
mé Loutny hlavní struna,
jest všech svatých teta.

Neb její všecko minění
jest plné milosti,
též její všecko činění
jest Božské hojnosti.
Ze všech jest vyvolena,
za přibyték zvolena
nejvyšší Moudrostí.

Jinší při ni obyčeje
nejsou, leč šlechetný.
Jejího křtalt obličeje
jest jako máj květný.
V nebeský apatyce,
zbarveny její líce,
očí dnove letní.

Jest nepoškvrněná země,
bez trní, bodláku.
Jest vlastné čistoty plémě,
jest pokrm bez láku.
Jest zavřená zahrádka,
vydává rajská jablka,
slunce bez oblaku.

Již se světa toho koule
točila k západu,
hnila jako která gdoule,
pospíchala k pádu.
Měla všecko občerstvit
Maria, i obnovit
dle božského řádu.

Toto panenské poledne
nechce se tajíti,
jak v noci také i ve dne
chce ke všem přijíti.
Odtud to světlo svítí
všem, a všechny chce míti,
a s sebou spojití.

Ó blejskající kamínku,
karbuňkule řečený,
když o tobě mívám zmínku,
bývám osvěcený.
Svět, Bohu dcerko milá,
matko Krista přemilá,
dome posvěcený.

Ó ty chráme velebností
božskou naplněný,
ó zámku panenskou ctností
z všech stran ozdobený.
Kdo zde milost nehledal
skrz tebe, nevyhledal,
teď Bůh neskončený.

Ej, sem všickni pospíchejte,
brána teď milostí,
sem bez odkladu chvátejte,
vás chce mít za hosti.
Lačným chleba podává,
žíznivým nápoj dává,
Matička milostí.

Svadební prstýnek

V písni *Svadební prstýnek* „je Marie antiteticky oponována pro svou pokoru Kleopatře a „její milovníci“ křesťané jsou vyzváni, aby ji zdravili.“³² Pokračuje oslava Mariiny krásy a jejích ctností jako boží nevěsty z předchozí písně *Matky boží slavná nadání*.

Kleopatra, hrdá žena,
svému miláčkovi:
od lásky v tom přemožená
Venuší, ptáčkovi
drahou perlu jest připila.

Perlička nepřelacená
jest ctnost, poníženost:
vyvolených drahá cena
jest i vyvýšenost.
Přemoženás, Kleopatra.

Ó poníženost, kamínku,
diamante jasný:
ó poníženost, prstýnku,
svazečku přešťastný:
bez tebe ctnost, ach, není ctnost.

Poníženost, ó perličko,
vítej nastokráte,
Syna Božího rodičko,
vítej tisícikráte,
skrz tebe jest Bůh bratr náš.

³² ČERNÝ, Václav. *Michna z Otradovic a Václav Jan Rosa v evropských souvislostech: Michnův vztah k mystice španělských karmelitánů* [online]. [cit. 2020-05-03]. ISSN Alarmo nostalgia. Dostupné z: http://alarmo.nostalgia.cz/index_zd.htm

Chýlilo se všecko k pádu,
tys byla podpora,
že Boha nechal svět zadu,
měl býti potvora:
ty jsi všecko napravila.

Adam chtěl chválu nabýti
s svou milou Evičkou,
však oba byli zabyti,
tatiček s matičkou,
poníženost jim scházela.

On Šalomún, král nad králi,
divně jest mudroval;
odtud se je[m]u vysmáli,
neb byl přemudroval,
neměl doma poníženost.

Dej se jednou oblomíti,
duše zatvrdilá,
chceš-li v nebi částku míti,
nech hříšného díla,
a vzdej se Boží Matičce.

Jmenujeme se křesťané,
s tím se honosíme:
požehnání se nestane:
Rodičku musíme
s Synem Kristem ctít Mariji.

Zůve nás ranní zvonění,
v povětří ptáčkové,
všelijaké hudby znění,
na kruchtách žáčkové,
abychom Panně zpívali.

Zdráva buď, Paní betlémská,
Hrabinko lauretská,
Královno jeruzalemská,
Kněžno názarétská,
buď pozdravena na věky.

Tak, tak tebe pozdravují,
tvoji milovníci,
z tvé milosti se radují,
ubozí hříšníci,
neopouštěj, Matko, děti.

Panenská láska

V páté písni názvem Panenská láska se slova ujímá sama Panna Marie a zve „šlechtné mládence“ k lásce. Figuruje zde úloze jakési námluvčí, která vychvaluje přednosti svého syna Ježíše Krista. Snoubenkou duchovního svazku se mu stává lidská duše.

Sem, všickni lidé, přistupte,
vy mé potěšení:

aniž ode mně odstupte,
od světa zděšení,
jestli mně tak milujete,
jak já vás miluji,
k věrný lásce zvolujete,
v nížť já nechybuji.
Toto zkusil, jehož milá
jsem vzdycky Rodička byla.

Nikoliv se zavozuje,
jenž mně se oddává,
skutek moudrý provozuje,
jenž mně sebe vzdává.
Ó vy šlechetní mládenci,
hledáte-li kvítí?
Já, panna, k vašemu věnci,
chci přístupu míti.
Já jsem ta běloučká růže,
kterou každý trhat může.

Snad vás milé zamžikání
libě přivábuje?
černých očíček skakání
mocně roznícuje.
Snad i kadeřavý vlásy,
s zlatem otočený,
vaše zejskávají lásky
láskou přemožený.
Má krása Boha ranila,
jemu jsem se zalíbila.

Kdo šlechetnost, kdo zdvořilost
panen si vinšuje:
svět jí nedá, rozpustilost
všecka v něm panuje.
Vlastní chloubu nenávidím,
však pravdu mluvíti
musím, žádným nezávidím,
chci mou ctnost zjevíti,
všecko v sobě obsahuji.
Šťastní jsou, jenž mně milují.

Ó fraucimer urozený,
Syna mého tobě
namlouvám, jenž jest zplozený
ze mne, vem ho sobě,
nepřehledně jej miluje,
právě jest vybraný
ze všech a v nebi králuje,
Pán nad všemi pány.
Jemu se klání svět, peklo,
kdyby se pak všecko vzteklo.

Ve všech právích zkušeného
doktora žádáte?
Ej, i teď vinšovaného
Syna mého máte.
Snad i uzdravitedlného,
lékaře hledáte?

Syna mého v tom šťastného
při mně nalezáte.
Vtíp, umělost vynešená,
moudrost jest v něm vyvýšená.

Mistra díla kunštovného
jestli milujete?
Mého Syna rozkošného
i v tom nabudete.
Zlatem všecko ozdobuje,
s perlami zachází:
pěkný obrázky maluje,
v něm se vše nachází.
I květného kvítí máje,
i štípky křtaltuje ráje.

V rytířském běhu zběhlého
chcete kavaléra?
Máte Krista zmužilého:
při němž velká víra.
Při něm se síla nachází,
pekla se nebojí.
Jako lev k boji vychází,
před světem ob stojí.
Neutíkal, svědčí rány:
roťtrískal pekelné brány.

Mnozí v světě urozeni,
fendříší, hejtmané:
byli by s koně sraženi,
kdybys, Kriste Pane,
nebyl přiskočil k pomoci,
a ruku nepodal,
chránil jsi je ve dne v noci,
jenž jich svět byl prodal.
A to pro mé přimlouvání,
ráčils činit smilování.

Žehnání s světem

Lidská duše je z předchozího dílo hluboce roznícena a své touhy po Kristu dává projevit právě v písni Žehnání s světem. Zříká se pro něj celého pozemského světa, přijímá rady Veroničinu a Magdaleninu a loučí se se světem: „...*Ó přešťastné milování, ach, přerozkošné kochání!*“

Ach, jak ve mně srdce hoří!
ach, sotva že jen neshoří!
láska mně na svět zplodila,
láska se se mnou zrodila,
život můj jest milování,
i má smrt jest milování.

Ej, teď hojnost stojí kvítí
chtíc bezděk mou lásku míti,
však se na mně směje darmo:
jiný kvítek bije larmo.
Ach, miluji, ach, miluji:

můj Ježíši, tě miluji.

Nelíbi se žádný člověk,
byť byl krásný jakkolivěk,
trávat' on, jenž brzo zhyne,
jehož i smrt kvapně svíne:
protož jinám měří láska,
v Ježíši jest její částka.

Ach, člověče, nechej světa,
sic bude po tobě veta,
láska Boží trvá stále,
mimo ní jest vše nestálé.
Miluj Boha bez přestání,
v něm tvé stálé mívej stání.

Milujme urozeného,
od věčnosti zplozeného
Syna Boha jediného,
v kráse, v ctnosti předivného,
jenž srdce lidské raniti,
můž i sobě podmániti.

Z Judstva poselství přichází,
od ctné matrony pochází:
přináší kontrfekt mého
miláčka roztomilého.
Veroniko, k milování
přijímám tvé milé zvaní.

Mám-li se dát vymalovat?
a kdož mně bude malovat?
Kdež jest ten penžlík? kde barva?
neobstojím z hlíny larva.
Mám-liž Bohu zasnoubená
býti, já z bláta zplozená?

Majdaleno, propujč radu,
však jsi z milujících řadu;
mám-liž kadeřavit vlásky,
abych Boží došla lásky?
Márnost tato neobstojí,
tent' milý o ní nestojí.

Již, již jsem se probudila,
a smysly své jsem vzbudila.
Již vím, již vím co činiti,
již vím, co Bůh můj chce míti.
Márný světe, měj se dobře,
s tebou trvat jest mé hoře.

Ten, který pro mně umíral,
tent' dveře k lásce otvíral.
K tomu pospíchám srdečně,
jemu živa budu věčně.
Ó přešťastné milování!
Ach, přerozkošné kochání.

Duchovní svátební lázeň

V pořadí sedmá píseň Duchovní svátební lázeň vyjadřuje další etapu předsvatebního procesu. Je upomínkou toho, že lidská duše se musí před duchovním sňatkem očistit: „*Cokoliv jest nečistého, k svadbě se nehodí.*“ V první části této písně se koupelí očišťuje ženich Kristus, a to v koupeli své krve; „*...myť se vlastní krvi ráčí ten Ženich přemilý*“. Ve druhé části se očišťuje nevěsta Magdalena, a to v lázni svých kajících slz. Očekává ženicha Ježíše Krista, pokládá si otázku, jak se zachová „od hříchu všecka zprzněna“: ukryje se v stoudné lítosti, „*pod zem se plačící schovám, tak se tam dlouho zachovám, až se milosti dochovám*“.

Již jest lázeň zatopená,
ó lidé, pospěšte,
není-li mysl stopená,
jiné vše zavěšte.
Však jste dosti pošpínění,
čistého oudu v vás není,
pro tak těžké provinění.

Cokoliv jest nečistého,
k svadbě se nehodí,
hosta žádám umytého,
sice se vyhodí,
Hříchem jestli zapácháte,
ke mně se nedomakáte,
hroznou nelibku spácháte.

Sám můj Syn do lázně kráčí,
až všecek jest bílý:
myť se vlastní krvi ráčí
ten Ženich přemilý.
Odtud já nejsem vzdálená,
při mně jest i Majdalena,
nikdy od nás oddělená.

Na jednom prstu zavěsil
Bůh nebe, zem, moře:
že se sám Jidáš oběsil,
nad ním větší hoře:
I vás, hříšné lidi, mývá,
a pracněji vaše smývá
hříchy, a nad nimi vzývá.

V posledním tažení ležel,
ukrutně zraněný.
Již duch na onen svět běžel,
bolestmi ztrýzněný.
Žíznil po krve pouštění,
nebylo nic k uhašení,
nic nebylo k potěšení.

Protož, ó slzy, padejte
po lících v hojnosti.
Žíznivému nápoj dejte
dlé vaší možnosti.

Srdce hoří, je polejte,
v krvi tune, pomáhejte,
pokropte je: ach, je smejte!

Ach, mé srdce, tvrdá skálo,
ach, jednou lámej se!
Dosti jsi již v zlosti stálo:
jednou vylívej se.
Této lázně jsi příčina,
dej tvé slzy místo vína,
na tě tvá naříká vinna.

II. díl

Jak jsi se pak zachovala,
pověz, Majdaleno?
Jak jsi tvůj hřích oplakala,
ó kající ženo?
Mé srdce chce vystydnouti,
uprostřed ohně vadnouti,
z lásky míní vypadnouti.

Oheň, jak by ses porovnal
s vodou, teď pokusím.
Zdalíž by se se mnou srovnal
milý Ježíš, zkusím.
Voda jsem já, Ježíš plamen:
kyž mně tvrdý láme kámen!
Zazpívala bych já Amen.

Fénix život svůj skonává,
divnou věc poslyšte,
a v skořici nalezává:
k tajemství pospěšte.
Jest plamen, jenž rozněcuje,
sám sebe tak obživuje,
tak mně k lásce podpáluje.

Takový David kající
byl v svém lůžku ptáček.
Ve dne i v noci plačící,
byl jest lásky žáček.
Rozpalený byl litostí,
odkud teklo pláče dosti.
Měl oheň vody v hojnosti.

Ach, jak se tehďáž zachovám,
když Ženich můj přijde?
Zdalíž se tehďáž neschovám,
když proti mně vyjde?
Jsa dokonce pošpíněná,
od hříchu všecka zprzněná
a před Bohem závvržená.

Petr zapřel svého Pána,
proto koutu hledal,
K pláči ta jej hnala rána,
Kristus jej vyhledal.
Pod zem se plačící schovám,

tak se tam dlouho zachovám,
až se milostí dochovám.

Duši věno

Po očekávání nevěsty ženich konečně přichází. Ve dvoudílné písni s příznačným názvem Duši věno popisuje své věno. Líčí svatební dar, který přináší, a totiž svoje svaté dílo. Ve druhé části připomíná svatou Terezu, „*drahého Karmele kvítka*“, která hodnotu Kristova daru správně ocenila a Kristovi za ně věnovala svoje srdce. Ve druhé části následuje přímé oslovení svaté Terezy, kterou Kristus ujišťuje o své náklonosti a s ní i všechny její „*panenky*“ tedy sestry z její řádu.

Povstaň, srdce milujicí,
Ženicha vyprovázej,
zní trouba tě volající,
k jeho svadbě vycházej,
O půlnoci on vychází
a jde naproti tobě,
s prázdnou rukou nepřichází,
věnem tě loudí k sobě.

Sem přistupte, urození,
a vaše věno spatřte.
Od šlechetností zplození
na marnost víc nepatřte.
Zlatý řetěz přijímejte,
mých rukou drahé dílo:
[s] světem víc spolku nemějte,
sic nebude mně mílo.

Tuto halži jsem strojit
počál dle Otce vůli:
a toužil jsem zhotoviti
k vaši budoucí zvůli.
Při ní jsem se potil mnoho
za třicet a tři léta.
Ach, což jsem netrpěl toho
od ukrutného světa.

Chudým býti dobrovolně
a po kříži choditi:
jest kráčetí velmi volně
a po nebi dychtětí.
Tu cestu jsem já přeměřil
a vás všecky předcházet:
a tak váš život vyměřil,
když jsem od vás odcházet.

Po zboží jestli dychtíte:
v nebi se to nachází.
Jestli světem pohrzíte:
vstříč vám ono vychází.
Vezdejší zlato jest bláto,
chotě má, je nehledej,
pošplíchá tě hlina tato:

jiný poklad vyhledej.

Ó ctnost, anjelská čistoto,
zafire roztomilý!
Panenské krásy jistoto,
Lilium všecko bílý:
Komu tě mám přirovnati,
drahý Karnele kvítku?
Nemuž se s tebou srovnati
svět ten, ó rájský štípku.

II.díl

Teréza to uvážila
a mně své srdce dala:
do něž ten kvítek vsadila,
a tak i jej mně vzdala.
Kdybych nebyl stvořil nebe:
nyní bych já je stvořil.
A to, Terezo, pro tebe:
a tak bych já ti dvořil.

Tvé lůžko jest spořádáno,
roztomilá panenka.
Tvrde se zdá a podané
nepokoji, milenko.
Však aby v něm se složily,
mnohé panny přispíší.
V lepším mně nepoložili:
ty k tvej správě zapíší.

Když tě sen bude trápiti,
tak že sotvá obstojíš:
nezoufej, nemůž ztrápiti,
ty v mé ochraně stojíš.
Pomine noc, jitro vyjde:
poznáš, co kříž přináší.
po mračnu slunéčko přijde:
kříž do nebe přenáší.

Lůžko kvítím posypané,
ej, jak rozkošně kvetne.
Odtud barva, vůň povstane:
odtud ráj, máj vykvetne.
V tom ráji, máji panenky
tvé, Terezo, se pasou.
Na těch lukách mé milenky
k věčnosti se vypasou.

Tvé roucho má být šlechetnost,
sice hostěm nebudeš.
Ctnost tvůj habit. Nešlechetnost
ať jest pryč, sic mně zbudeš.
Ať svět pejchu provozuje,
nezaviděj mu zlata.
Ať sve milé zavozuje
a vykydne do bláta.

Mnoho se nyní přikrývá,
co sice špinavého.

Tak se had, drak v díře skrývá,
tak mnoho ohavného.
Však se někdy všechno zjeví,
v pokání, duše, trvej.
I tvý slzy se vyjeví,
do smrti v nich vytrvej.

Andělské přátelství

V nejznámější písni celé sbírky Andělské přátelství pak ženich nechává pro nevěstu poslat svou družinu. Již v této „předsvatební“ písni vrcholí slavnostní nálada. Nevěsta se vydává na cestu k duchovnímu oltáři a ženich pro ni vysílá své svatební družby nebeské kavalíry-anděly, aby se svěřila jejich doprovodu. Ženich velí svým družbům, andělům, aby nevěstu ochraňovali, nevěsta děkuje a vyzývá archanděla Gabriela, aby ji v okamžiku smrti přinesl poselství Boží lásky: „Když já budu umíratí tu poštu přines. Když budu oči svíratí mně k Bohu vynes.“

Nebeští kavalérové,
vinšujte štěstí.
Vy jste mé svadby družbové:
ved'te z neštěstí
Nevěstu mou, vám se věří.
Mně a vám se ona svěří.
Ved'te ji, andělé,
ke mně, archandělé.

Hrnou se do nebeského
paláce hosti,
jest z pokolení lidského
milenek dosti.
Musí pozadu zůstat
svět, a proto i zoufati.
Již mu [s pytlem] dali:
místo jej mně vzali.

Ó Michale, můj rytíři,
meč již vytáhni.
Ó věrný duších vartýři,
tě nevyhání
žádná z tvé moci zchytralost,
v tobě jest obrova stálost,
ved' milou mou ke mně,
přej hostinu ve mně.

Před tebou ať peklo běží,
jeho lámej brány.
Ať Luciper sražen leží
od Božské rány.
Ať se tělo nevypíná,
podej mu žluč místo vína,
zkroť jeho šíbalství,
pokutuj nedbalství.

A tak se ke mně dostane

Choti má milá.
Nic proti ní nepovstane
hříšného díla.
Ty ji stále buď při boku,
popřej ji tvého poskoku.
Ten ať jest tvůj tanec:
zhyne pekla kanec.

Tak za mně se teď přimlouval
můj Ženich milý.
K mé pomoci vás namlouval,
pázata bílý.
Tak vás jmenuji, anděle:
k vám volám, ó archanděle!
Slyšte mé žádosti,
činte mně zadosti.

Když můj milý měl vyjiti
od Otce svého:
a na tento svět přijiti
dlé těla mého:
tu převeselou novinu
(aby lidskou zetřel vinnu)
Gabriel zvěstoval,
člověk se zradoval.

Když já budu umírat:
tu poštu přines.
Když budu oči svírat:
mně k Bohu vynes.
Ujist' mne, že mne miluje
ten, jenž na nebi kraluje.
Ó postmístře Páně,
nezapomeň na mně.

Tobiáš zraku drahého
pozbyl v starostí,
lékaře dostal zběhlého
s velkou radostí.
Oči mé jsou zaslepené,
marnosti lepem zlep[e]né:
Budiž, Rafaéli,
k mému zdraví smělý.

Častěji mně omáměly
těla krmičky,
mně poddanou stále měly
tvé, světe, hříčky.
Ach, strážce můj, žluč podávej,
mne metlám, bičům oddávej.
Tak bůjnost mou splatím,
dlůh všecek zaplatím.

Anjelé, mojí vudcové,
ruce podejte.
Nebeské svadby družbové,
mne Kristu dejte.
S kterým bych se radovala
a na věky hodovala.

V nebeském paláce
k té pomozte lásce.

Svádební věneček

Vrcholící svatební nálada je v písni *Svádební věneček* poněkud nečekaně vystřídána mírně nostalgickým nádechem. „*Svatba se bude zřejmě konat na zahradě, na louce, v háji, jeviště je posunuto k představám o ráji, dokládají to i světci, kteří mají k tomuto svatebnímu prostoru klíče, Dominik, Norbert, Ignác, František, Benedikt. Zároveň pak tato píseň obsahuje více náznaků, než se jich vyskytlo dosud, že svatbou milenky Duše s Kristem máme rozumět nevěstinu spasitelnou smrt, dovršení křesťanského života spojením s Kristem v ráji.*“³³

Posypte mne s kvítkami,
s ruží a s lilium.
Obložte mne s kytkami,
spojte convallium.
Mé srdce v mdlobě leží:
to žádá lékařství.
Ode mne můj duch běží,
nedbá na cisařství.

Ó bolest s veselostí
v mém srdci smíšená!
trápíš a těžíš dosti:
ač nejsem zděšena.
V sladkém zpívám trápení
labuť milující.
Dychtím po mém spasení,
po Bohu toužící.

Labuť jsem vyvolila
k mé lásky muzice,
aniž nejsem zpozdlá
k té její písničce.
Barva její i hlásek
k mé svadbě se hodí,
mnoho způsobí lásek,
vše zlé pryč zahodí.

Vějme věnce k veseli,
lásko, podej kvítí,
buďme přitom veseli.
Ty mne budeš míti.
Jiných všech se vzdaluji:
svítězilas, lásko.
Tebe, Kriste, miluji,
drahá srdce částko.

Venuše poražena

³³ ČERNÝ, Václav. *Michna z Otradovic a Václav Jan Rosa v evropských souvislostech: Michnův vztah k mystice španělských karmelitánů* [online]. [cit. 2020-05-03]. ISSN Alarmo nostalgiah. Dostupné z: http://alarmo.nostalgiah.cz/index_zd.htm

jest s svým myslivečkem.
Moc její vyražená
s krvavým střelečkem.
S vítězstvím, ó vítězství!
naše věnce vějme.
Ó mé veliké štěstí!
Mír a pokoj mějme.

Dominicus otvírá
zahradku přemilou.
Norbertus nezavírá
louku k svadbě milou.
Ignatius i háje
přeje k mému snátku,
nebeské kvítky máje
propučuje k svátku.

František v sněhu leže
lilium obilil.
V trní Benedict věže
růži jest ozdobil.
K mému věnci kvítkové
tito budou svatí.
Ti Boží miláčkové
mně Choti ošatí.

Zbití jsou nepřatelé:
panenky, zpívejte.
Anděle jsou přátelé:
věnečkem zahřejte.
K svadbě směle přistupte,
již Ženich vychází.
Z těla, z světa vystupte,
Ježíš k vám přichází.

Den svadební

Jak už název napovídá, v písni *Den svadební* probíhá vlastní svatba. „*V kostele zpívají panny, u varhan svatá Cecílie; pak šťastný rej a ples v přírodě, která je Sionem, nebeským Jeruzalémem, prostě rájem; znějí písně, hrají hudby; u stolů hostina, „truksasy“ jsou andělé, máváním křídel osvěžují vzduch. Naivní a půvabný barvotisk, malovaný obrazností povýtce lidovou a zároveň stylem fyzické, smyslové jezuitské názornosti, která tuto lidovou obraznost vychovávala, jednou senzuační drastikou, podruhé senzuační libezností.*“³⁴

Začněte, panny, zpívati,
natáhněte hlásky.
Sluší se teď radovati.
Den jest Božské lásky,
Cecílie varhanice,

³⁴ ČERNÝ, Václav. Michna z Otradovic a Václav Jan Rosa v evropských souvislostech: Michnův vztah k mystice španělských karmelitánů [online]. [cit. 2020-05-03]. ISSN Alarmo nostalgica. Dostupné z: http://alarmo.nostalgica.cz/index_zd.htm

hrej, spoj sobě panen více.
Andělé měchy zdvíhají,
též k tvým varhanům zpívají.

Černá barva, žádný smutek
teď se nespátruje.
Žádný k pláči nutí skutek,
veselost panuje.
Jest liberaj zde čistotná,
jest bravada panen ctnostná,
favory jsou nevinnosti,
jsou nevinní všickni hosti.

Jako křišťál se bělíme,
jsme i korálový.
Aniž se v věku dělíme
rovní Ženichovi.
Spolu sedíme pokojně,
o žádný nevíme vojně.
Jako slunce se stkvějeme,
stále se libě smějeme.

Žádná zde není vrtkavost,
hlava v ní nebolí,
neobtěžuje váhavost,
není zde oudolí,
v kterém bys plakal bolestně
a vzdychal, vzýval srdečně.
Po Sion horách skákáme,
vší rožkoší oplejváme.

Srovnávají se hlasové
při zdejší muzice.
Dyškantové a basové,
triply jsou v písničce.
Tut' ti všickni prozpíváme,
pauzy žádný zde nemáme.
Loutny v rukou nemlčejí,
housle, trouby, bubny znějí.

Anděle jsou truksasové,
nosí k stolu jídla.
Jsou tolikéž muntšenkové,
slouží jejích křídla,
aby větríček nescházel,
aby Zefýrus vycházel
po světa, těla broukání
a pekla větrův foukání.

Kateřino, ta odplata
jest po tvém trápení.
Ta jest radosti jistota
po tvém zarmoucení.
Tak se ti, Barboro, platí,
nic se zde více nehatí.
Co jest připověděl, dává
Kristus, a vás panny vdává.

Jeruzaléme nebeský,
má perlo jediná.

Jak jest býti v tobě hezky,
ó ceno předivná.
Ó Sion, horo zelená,
nebudiž od nás vzdálená.
Veď do modrého kvartýru,
d'áblům nechej smůlu, síru.

Velká jest zde mzda, náhrada,
poslyšte, křesťané,
kterou dává ta zahrada,
jenž věčně zůstane.
K této svadbě ve dne, v noci
pospíchejme ku pomoci.
Přispěj, ó Ženichu Pane,
Kriste dej, ať tak se stane.

Domácí vojna mezi duší a tělem

Písni *Den svadební* však Michnova sbírka Loutna česká nekončí. neboť za ní následují ještě dvě závěrečné písně spíše varovného rázu. V písni *Domácí vojna mezi duší a tělem* je připomínána podstata tělesného hříchu, když „...se z nevěsty Duše vyklube pedagog, který zmentoruje tělo stran jeho obluby světských marností.“³⁵

Kdež pospícháš, hříšné tělo?
zdaližs konce nevidělo?
těch ubohých dušiček,
těch povolných družiček.

Pozdě bude rokovati,
v oném světě bojovati.
Poslouchej, co já pravím:
všecko krátce vypravím.

Tebe Pán Bůh a mne stvořil,
tebe jest mně on připojil.
Máme jemu sloužiti,
nebesa vysloužiti.

Jestli nechceš se mnou státi,
a boje světa vystáti:
jdi, kam se tobě líbí,
jsi mně všecek nelibý.

Jak bychom na kluzském místě
stáli oba, vidíš jistě.
Každá hodina mine,
všecko pomalu hyne.

Měří na nás nepřátelé,
není věrného přítele.
Brousí se střely, meče,

³⁵ ČERNÝ, Václav. *Michna z Otradovic a Václav Jan Rosa v evropských souvislostech: Michnův vztah k mystice španělských karmelitánů* [online]. [cit. 2020-05-03]. ISSN Alarmo nostalgia. Dostupné z: http://alarmo.nostalghia.cz/index_zd.htm

o tom nemáme péče.

Troja jest již vyhořela,
sláva její jest shořela.
Neskončuje se peklo,
kdyby se pak i vzteklo.

Do něho když se dostanem,
zdaliž se smluvíme s Pánem?
By podal ruku Boží,
a nám své popřál zboží.

Hrob poslední jest hospoda,
nevyplatí se ta škoda.
Zdvořilost neomluví:
vymluvnost nevymluví,

tělo v oudech subtylničký,
jenž tebe šetří, panický,
snad po tobě šlapati
hned budou sedlský paty.

Balšamová zejtrá vůně
pomine, však těžce stůně
namazaná divčice,
tím smrdět bude více.

Jak jest se člověk narodil,
hned jest spolu smrt porodil.
Odtud vandruje Vítek,
sprchává jako kvítek.

Vyhazuje se z zahrady,
že se světa nebál zrady.
Váže se v malý snopček,
peče se tento skopček

a nikdy se nedopeče.
Bojme se té pekla pece,
jenž na věky pálení
bude tě, mně škvařiti.

Protož slyš mne, tovaryši,
abychom v nebeské říši
oba byli společně,
radujice se věčně.

Na tobě všechno záleží,
co i mně činit náleží.
Držme se Božské vůle,
nechejme marné zvůle.

Šlechetně spolu krácejme,
srozumění svaté mějme.
Nemilujme jen Boha,
všecko trpme pro Boha

Smutek bláznivých panen

Závěrečná píseň *Smutek bláznivých panen* působí po literární stránce jako morální dodatek. Stejně jako v písni Domáci vojna mezi duší a tělem, i zde nalézáme varovný charakter, ovšem v jiném podání. Tato píseň „...je mementem pro ony Duše nemoudré, které se na rozdíl od ctnostné Kristovy nevěsty nikdy po Ženichův bok v čelo svatební hostiny nedostanou.“³⁶

Ó žalostné dřímání!
přivedlo nás k zmrhání
tak drahého času,
tak milého kvasu.
Otevřete dvěře:
nebezpečno v té hře.

Tlučeme, neoslyšte,
volající vyslyšte.
Ej, k nohám padáme,
srdce naše dáme.
Jsme z vašeho řádu,
nenechte nás zadu.

Dopomáhej k milostí
nás přeneš'astné hosti.
Ó předlouhá věčnost,
věkův neskončenost.
My k tobě křičíme,
po tobě toužíme.

Propujč nám čtvrt hodinky,
té nezávrzuj zminky.
Pokání činiti,
život náš změnit
srdečně žádáme,
celá se vzdáváme.

„Již darmo,“ odpovídáš,
již z svadby vypovídáš,
již jsi se zavřela,
již peklo zahřila
spravedlivost tuhá.
Svědčí nebes duha.

Pryč stříbro, pryč zlato,
podvodné světa bláto.
Pryč roucho to stkavné,
ach, kyžs bylo sprostné!
Jak draze platíme,
se nevyplatíme.

Vlasy zlatem ztočené,
s hady nyní skrúcené,
jak jste nás zapletly,
v oheň pekla vpletly.
Ach, nyní hoříme!

³⁶ ČERNÝ, Václav. *Michna z Otradovic a Václav Jan Rosa v evropských souvislostech: Michnův vztah k mystice španělských karmelitánů* [online]. [cit. 2020-05-03]. ISSN Alarmo nostalgia. Dostupné z: http://alarmo.nostalghia.cz/index_zd.htm

nikdy neshoříme.

Očičky křišťalový,
což vás ďáblové loví,
často jste skákaly,
nikdy neplakaly.
Již z vás slzy tekou,
bolestí se vztekou.

Všetečné duši běda,
již s vámi jest přeběda,
jiná zde muzika,
čertům duše zvyká,
tať teď zlořečená,
tať jest věčná cena.

Ta na světě zvířátka
a v povětrí ptáčátka
a v moří rybičky
nejsou tak bídničky
jak my odsouzené,
panenky zděšené.

Již se slunce zatmělo,
někdy k nám srdce mělo:
nyní nám zapadá,
od nás již odpadá.
Noc nás obklíčuje
a v kozla sklíčuje.

Vždy se v síře topíme,
v smůle, ohni potíme.
Již s námi jest veta.
Opusťte vy světa,
jenž ještě milosti
můžete nabyt dosti.

Závěr

Adam Michna z Otradovic je jednou z klíčových osobností českého hudebního. Na jeho tvorbě lze vypožorovat prosazení nového stylu v českých zemích. Je velikým štěstím, že se dochovala a znovuobjevila velká část jeho hudebně-básnické tvorby. Je pozoruhodné, že se Michnovy skladby provádějí i tři sta padesát let po jeho smrti. Tento fakt svědčí o jisté nadčasovosti jeho hudební i literární tvorby.

Loutna česká je dílo, které ve své době předběhlo svou dobu. Tematicky ucelená sbírka třinácti strofických písní může být v jistém smyslu vnímána jako předchůdce romantického písňového cyklu. O výjimečnosti díla jsou přesvědčeni téměř všichni muzikologové, kteří Michnův hudební odkaz zkoumali.

S potěšením musím konstatovat, že zájem české hudební veřejnosti o toto dílo trvá. Vznikají nahrávky, jsou vydávány notové edice, dílo je koncertně prováděno. Nedávný nález ztraceného partu prvních houslí navíc dodává optimismu, že se v budoucnu podaří objevit i těch několik dosud neobjevených partů a dílo bude jednoho dne zcela kompletní.

Použité informační zdroje

ČERNÝ, Jaromír. *Hudba v českých dějinách: od středověku do nové doby*. Praha: Supraphon, 1983.

ČERNÝ, Václav. *Michna z Otradovic a Václav Jan Rosa v evropských souvislostech: Michnův vztah k mystice španělských karmelitánů* [online]. [cit. 2020-05-03]. ISSN Alarmo nostalgia. Dostupné z: http://alarmo.nostalghia.cz/index_zd.htm

DANĚK, Petr – DAŇKOVÁ, Tereza : *Začněte panny zpívati ... a hráti, aneb líbezně rozšafná marginálie k ritornelům Michnovy Loutny české*. Musicalia. 2014(1-2). [cit. 2020-05-04] Dostupné z: <http://old.kultura.slansko.cz/upload/2015/02/danek-dankova-ritornely.pdf>

DANĚK, Petr - DAŇKOVÁ, Tereza. *Ad fontes musices k pramenům hudby: Hudební a literární prameny ke sbírce Loutna česká (1653) Adama Michny z Otradovic*. Harmonie [online]. 2017, (1), 14-16 [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: http://www.bibemus.org/musicarudolphina/stranky/pdf/Ad%20fontes%20musices_Danek.pdf

HŮLEK, Julius. *Michnova Loutna česká známá i neznámá*. In: MICHNA Z OTRADOVIC, Adam, HORYNA, Martin, ed. *Loutna česká* [online]. České Budějovice: Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích, 1984 [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: http://alarmo.nostalghia.cz/zd/texty/b_1984jh.htm

MUK, Jan. *Adam Michna z Otradovic, básník a skladatel českého baroka*. Jindřichův Hradec: Jan Muk, [1941].

POSPÍŠIL, Michael. *Adam Michna z Otradovic: Loutna česká. Ritornello*. ARTA Records F10104 [online]. [cit. 2020-05-12]. Dostupné z: https://www.arta.cz/index.php?p=shop_item&id=F10075

SEHNAL, Jiří. *Adam Michna z Otradovic - skladatel*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3435-3.

SEHNAL, Jiří. *Česká mariánská muzika: Cantilenae sacrae bohemicae ad honorem Beatae Mariae Virginis*. Praha: Editio Supraphon, 1989. ISBN 80-7058-114-x.

SMOLKA, Jaroslav. *Hudba českého baroka*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2005. ISBN 80-7331-022-8.

SMOLKA, Jaroslav. *Dějiny hudby*. Brno: TOGGA agency, 2001. ISBN 80-902912-0-1.

ŠKARKA, Antonín. *Básnické dílo Adama Michny z Otradovic*. Praha: Odeon, 1985. [online]. [cit. 2020-05-03]. Dostupné z: http://alarmo.nostalghia.cz/zd/texty/b_1985bdt.htm

ŠKARKA, Antonín. *Novost básnického umění Adama Michny z Otradovic*. Praha: Universita Karlova v Praze, 1967. [online]. [cit. 2020-05-03]. ISSN Alarmo nostalgia. Dostupné z: http://alarmo.nostalghia.cz/zd/texty/p_1967sp9.htm

URBAN, Otmar. Diskusní příspěvek. In: DANĚK, Petr. *Nové poznatky o dějinách starší české a slovenské hudby II: Sborník z konference* [online]. Praha: Česká hudební společnost, 1988 [cit. 2020-05-04]. Dostupné z: http://alarmo.nostalghia.cz/zd/texty/b_1988np.htm

